

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός.

Συνδρομὴ ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Ἀτ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἰς ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Ἀιτουῦ Ὁδὸς Σταδίου 82.

1 Δεκεμβρίου 1885

ΒΟΥΛΓΑΡΟΣ ΗΓΕΜΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΗΣ

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον Λέοντος τοῦ σοφοῦ (886) τὸ Βυζαντιακὸν κράτος ἤγεν εἰρήνην πρὸς τοὺς Βουλγάρους, διατηρουμένης τῆς συνθήκης, ἡ ὁποία εἶχε συνομολογηθῆ ἐν ἔτει 817 ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου. Ὁ πρῶτος τῶν Βουλγάρων ἀγίων, ὁ κριτὰξ Βορίς, ὁ διὰ τοῦ βαπτίσματος μετονομασθεὶς Μιχαήλ, ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον δεκαετηρίδας βασιλεύσας, πολλὰ ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του ἀπεχώρησεν εἰς μοναστήριον, ὅπως δι' εὐσεβοῦς μοναστικοῦ βίου ἐξαγνίσῃ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ εἰδωλολατρικοῦ παρελθόντος του. Ἐκ δὲ τοῦ ἀναχωρητηρίου του ἐπανῆλθε προσκαίρως, ὅπως καθέλη τῆς ἀρχῆς τὸν ἀνάξιον πρωτότοκον υἱὸν καὶ διάδοχόν του Βλαδὶμιρον καὶ παραδώσῃ ταύτην εἰς τὸν υἱὸν του Συμεῶν, τὸν ἐν Βυζαντίῳ παιδευθέντα καὶ Ἡμιέλληνα προσονομαζόμενον μεγαλεπίβολον ἄνδρα, ὁ ὁποῖος προῦριστο νὰ ἀνυψώσῃ τὸ Βουλγαρικὸν κράτος εἰς τὸν κολορῶνα τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Ὁ Συμεῶν διέρρηξε τὰς πρὸς τὸ Βυζάντιον συνθήκας περὶ εἰρήνης, ἀναγκασθεὶς εἰς τοῦτο ἕνεκα τῶν βρῶν τελῶν, ἅτινα ἐπέβηκλον εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐμπόρους ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν προσόδων προστατευόμενοι ὑπὸ ἰσχυρῶν αὐλικῶν τοῦ ἀθλίου αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ σοφοῦ. Κατετρόπως δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀποσταλεῖσαν δύναμιν ὑπὸ τὸν Κρινίτην, καὶ τοῦτον κατέσφαξε καὶ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἐπικούρων Χαζάρων ἔκοψε τὰς ρίνας καὶ ἠκρωτηριασμένους ἐπεμφεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς αἰσχύνην τῶν Ῥωμαίων. Ἄλλ' ὁ Λέων ἐπεκλήθη τὴν βοήθειαν τῶν πέρα τοῦ Δανουβίου Μαγνάρων, Τούρκων ὑπὸ τῶν Βυζαντίων καλουμένων, καὶ στρατηλάτην διώρισεν τὸν γενναῖον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν ὅμως ὡσεὶ μετεμελήθη διὰ τὴν ἀσυνήθη ἀνδρικήν ἀπόφασιν, ἣν ἔλαβεν, ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὸν ἄρχοντα τῶν Βουλγάρων πρεσβευτὴν πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης.

Ἐκεῖνος δὲ βλέπων τὴν κατ' αὐτοῦ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης κίνησιν καὶ ὑπολαμβάνων, ὅτι ἡ περὶ εἰρήνης πρότασις ὑπέκρυπτε δόλον, κατέκλεισεν ἐν φρουρᾷ τὸν πρεσβευτὴν ἄλλ' ἐν ᾧ ἠσχολεῖτο ἐπὶ τὸ στρατεύμα τοῦ Φωκᾶ, περάσαντες οἱ Τούρκοι τὸν Δανουβίον, ἠγχαλωτεύσαν πᾶσαν τὴν Βουλγαρίαν. Καὶ ἐκινήθη μὲν κατ' αὐτῶν ὁ Συμεῶν, ἄλλ' ἀντιπεράσαντες οἱ Τούρκοι κατεπολέμησαν τοὺς Βουλγάρους, καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν ὁ ἄρχων αὐτῶν, μόλις διασωθεὶς ἐν τῇ Δίστραξ. Οἱ αἰχμαλωτοὶ Βούλγαροι, κατ' ἀπαίτησιν τῶν Τούρκων, ἐξηγοράσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκράτορος, ὁ δὲ Συμεῶν βλέπων ἐπικείμενον τὸν παντελῆ ὄλεθρον τοῦ κράτους αὐτοῦ ἐδεήθη περὶ εἰρήνης. Ὁ χαῦνος βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου ἤκουσε προθυμότατα τὴν αἴτησιν καὶ ἀνακαλέσας τὸν τε κατὰ ξηρὰν ὑπὸ τὸν Φωκᾶν στρατὸν καὶ τὸν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Εὐστάθιον στόλον, ἐπεμφε πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης πρεσβευτὴν Λέοντα τὸν Χοιροσπάκτην.

Ὁ πρεσβευτὴς ἦν ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων Βυζαντίων, διαπρέπων διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ γένους, τὸ ἐπίσημον ἀξίωμα καὶ τὴν μεγάλην παιδείαν αὐτοῦ. Ἐχων γυναῖκα συγγενῆ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πρὸς τὴν σύζυγον τούτου ἐπίσης συγγενεῦν, καταγόμενος δ' ἐξ οἰκογενείας περιφανοῦς, καίτοι χυδαίαν ἐχούσης τὴν ἐπωνυμίαν, ἔφερε καὶ ἀξιώματα ὑψηλὰ καὶ περιβλεπτα· διότι ἦτο καὶ μάγιστρος καὶ ἀνθύπατος καὶ πατρίκιος. Οἱ σύγχρονοι κολακῆς περιήρχοντο εἰς ἀμνηγίαν ὁσάκις ἐπεχείρουν νὰ τὸν ἐγκωμιάσωσιν· ἄλλὰ πρηγοροῦντο ἀναλογιζόμενοι, ὅτι καὶ « Εὐριπίαι καὶ Πλάτωνες, καὶ εἴ τις ἐπισημότερος, « ἔπασχον ἀποροῦντες ἄν, οἷα καὶ αὐτοί, εἰπεῖν ὀρθῶς Λέοντος τοῦ θαυμασιῦ ρήτορος τὸ σπουδαῖον περὶ τὰ πράγματα καὶ τὸ ὑγιές. » Ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ φρόνησις αὐτοῦ, ὡς ἔλεγον, περιελαλεῖτο ταῖς ἀπάντων γλώσσαις, ἀνεκνήρυσσεν δ' ὑπὸ πάντων ἄλλος Ὀρφεὺς καὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Νέστωρ. Ὁ βασιλεὺς προέβαλλεν ἀσίγητα τὰ διηγήματα τῶν ἐγκωμίων αὐτοῦ, καὶ τοσοῦτον ἔχαιρε καὶ καθωραϊζέτο ἐπὶ ταῖς πράξεσι τοῦ δεινοῦ πρεσβευτοῦ, ὡς καὶ τραπέζῃ βασιλικῇ πρὸ παντός καὶ ἀντὶ παντός ἡδύ-

«σματος τὸ Λέοντος περιφέρειν μετὰ θαύματος «ὄνομα.» Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐψάλλοντο ἄσμα- τικά τροπάρια αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ λύρα του εἶχε καὶ ἄλλας χορδὰς, δι' ὧν ἐγίνωσκε νὰ μέλπη ἀνα- κρεόντεια ᾠδάρια. Ἐγίνωσκε προσέτι νὰ συρρά- πτη ἐπιδειξίω, περικοπὰς ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ πικραῖς παροιμίαις πρὸς ὑπο- στήριξιν τῶν αἰτήσεων του, ἂν δὲ ἡ θύραθεν σο- φία μηδὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα, προσέφυγεν εἰς τὰς ἱερὰς βίβλους καὶ διὰ χειμάρου γραφικῶν ῥη- τῶν ἐπειρᾶτο νὰ θέσῃ ἐκποδῶν πᾶν πρόσκομμα. Ὅθεν οὐδόλως ἄπορον ὅτι ἐπηρεῖτο καὶ ἐθαυμά- ζετο ὑπὸ τῶν συγχρόνων του, αὐτῶν ἐκείνων, οἵ- τινες τὸν ἄφρονα καὶ ἀκόλαστον βασιλέα, τὸν ἐ- ξασθενίαντα καὶ ταπεινώσαντα αἰσχροῦς τὸ κράτος, ὅπερ ἀκμάζον παρέλαβε παρὰ τοῦ συνε- τοῦ πατρὸς του, δι' ὀλίγα μέτρια στιχοῦργήμα- τα, διὰ τοὺς καρικινικούς στίχους καὶ τοὺς γε- λοίους χρησμούς, οὓς ἐποίη, ἀνύμνον προσαγο- ρεύοντες σοφὸν καὶ μέγαν.

Τοιαῦτα ἔχων πλεονεκτήματα Λέων ὁ Χοιρο- σφάκτης ἐθεωρεῖτο βεβαίως ὡς ὁ ἰκνωτάτος νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον καὶ ἐπωφελεῖς πέρας τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ἔργον, ποιούμενος μάλιστα τὴν πρεσβείαν πρὸς ἡγεμόνα μετασχόντα ἑλληνικῆς παιδείας, καὶ δυνάμενον νὰ ἐκτιμήσῃ τὸν ὑπέροχον αὐτοῦ νοῦν. Καὶ φαίνεται, ὅτι οὐδαμῶς διεψεύσθησαν αἱ προσδοκίαι τῶν ἐν Βυζαντίῳ, διότι πολλάκις καὶ ὁ πρεσβευτὴς ἐγκανυόμενος καὶ οἱ φίλοι του κυλακεύοντες ἐν ἐπιστολαῖς περιωθεισικῆς μέχρις ἡμῶν μνημονεύουσι τῶν εἰς Βουλγαρίαν τριῶν πρεσβειῶν αὐτοῦ, ὡς πράξεων ἐνδόξων καὶ τε- λεσιουργῶν, ὧν ἕνεκα εὐγνωμοσύνη ὠφείλετο τῷ σοφῷ πρεσβευτῇ. Δυστυχῶς δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρός καὶ περὶ τῶν πρεσβευτικῶν αὐτοῦ τεχνασμάτων, μὴ ἀρκού- μενοι εἰς μόνας τὰς κρίσεις καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν συγχρόνων του· διότι ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν μνημεῖον ἱστορικὸν πολυτίμον, εἶδος βυζαντινῆς κυανῆς βίβλου, τὴν πρὸς τὸν Συμεὼν διπλωμα- τικὴν ἀλληλογραφίαν Λέοντος τοῦ Χοιροσφάκτου. Ὁ πολυμαθέστατος καὶ ἀκάματος τοῦ Ἑλλη- νικοῦ μεσαιῶνος ἐρευνητὴς κ. Γω. Σακκελίω ἐ- δημοσίευσεν πρότινος ἐν τῷ *Δελτίῳ τῆς Ἱστο- ρικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος* ἐπιστολὰς τοῦ Συμεὼν πρὸς τὸν Χοιροσφάκτην καὶ τοῦτου πρὸς τὸν Συμεὼν, καὶ τινὰς ἄλλας ἐ- πιστολάς ἀναφερομένας εἰς τὰς πρεσβείας πρὸς τὸν Χαλίφην τῶν Αῤῃων καὶ εἰς τὰς μετὰ ταῦ- τα τύχας τοῦ πρεσβευτοῦ. Ἐκ τούτων δὲ δυνά- μεθα ἀσφαλῶς νὰ διδαχθῶμεν ὑποκαίτινες ἦσαν αἱ διπλωματικαὶ τῶν Βυζαντινῶν ἐνέργειαι, κα- τὰ τοὺς χρόνους τοῦλάχιστον Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ δεξιωτάτου τῶν πρεσβευ- τῶν κρίνοντες νὰ συμπεράνωμεν ὅποιοι τινες ἦσαν οἱ ὑποδέσπτεροι αὐτοῦ, ὅποιοι ἦτο λόγου χάριν ὁ

πρὸ τοῦ Λέοντος πρὸς τὸν Συμεὼν πρεσβευσά- μενος κοιαιστῶρ Κωνσταντινάκης, ὃν ἐν φρουρᾷ ἐνέκλεισεν ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων καὶ εἶτα ἀ- πέλυσεν ἄπρακτον.

Ἀνακληθέντος ἀφρόνως ὑπὸ τοῦ αὐτοκρά- τορος τοῦ τε κατὰ ξηρὰν στρατοῦ καὶ τοῦ στό- λου, ὁ πονηρὸς Βούλγαρος, ὁ τέως περὶ ἐξαφανί- σεως τοῦ κράτους του φοβούμενος, ἀσφαλισθεὶς πρῶτον μὲν ἐφυλάκισε τὸν σοφὸν πρεσβευτῆν, οὐδὲ λόγου ἀξιώσας αὐτόν. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐξε- στράτευσε κατὰ τῶν Τούρκων, οὓς στερηθέντας τῆς ἐπικουρίας τῶν Βυζαντινῶν, ἀσθενεῖς εὐρών, «πάντας κατέσφαξεν, αὐξήσας τὴν μεγαλαυχίαν αὐτοῦ. Καὶ ὑποστρέψας εὐρὴν Λέοντα ἐν τῇ «Μουλδάργῃ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν.— «Οὐ ποιῶ «εἰρήνην, ἐὰν μὴ πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν λά- βω.» — Ὅθεν τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Χοιροσφάκτου ἦτο νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀπαιτή- σεως τοῦ Συμεὼν. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκά- στη νὰ ἀποδώτῃ δωρεὰν τοὺς αἰχμαλώτους Βουλγάρους, οὓς εἶχεν ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τοὺς συμ- μάχους του Τούρκους. Ἡ εἰρήνη συνωμολογήθη, ἀλλὰ δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Τελευ- τήσαντος τοῦ ἐπιφόβου στρατηγοῦ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων ἐζήτηί ἀ- φορμὰς νὰ διαλύσῃ τὴν εἰρήνην. Συνεχῶς δὲ εἰσέ- βαλλεν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑλλήνων, δειῶν καὶ αἰχμαλωτίζων. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκήρυξε τότε πρὸς αὐτόν τὸν πόλεμον, καὶ διορίσας δομέστικον τῶν σχολῶν, ἤτοι στρατηγὸν τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ Λέοντα τὸν Κατακκλῶν, ἀπέστειλεν αὐτόν μετὰ πολλῆς δυνάμεως κατὰ τῶν Βουλ- γάρων. Ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης εἰς τὸ Βουλ- γαρογένετον¹⁾ ἐγένετο τροπὴ δημοσία καὶ πάν- τες ἀπώλοντο».

Τὰ μετὰ τὴν ἤταν ἀποσιωπῶσιν οἱ Βυζαν- τιοὶ χρονογράφοι. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ὅμως, ἃς ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Σακκελίω, συνάγεται ὅτι ὁ Συμεὼν πρεσβείας τοῦ Χοιροσφάκτου ἀπέδωκεν, ἀποζημιωθείς γενναίως κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἑκατὸν καὶ εἰκοσι χιλιάδας αἰχμαλώτων ὑπη- κῶν τοῦ βασιλέως Λέοντος καὶ συνωμολόγησεν εἰρήνην. Ὅποια δὲ διπλωματικαὶ ἐνέργειαι ἐγέ- νοντο πρὸς τοῦτο μανθάνομεν ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπι- στολῶν.

Ἐν τῇ πρώτῃ ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων προ- δήλως κτειρωνεύομενος τὸ ματαιόσχηλον τοῦ εἰς συνθέσεις χρησμῶν καταγινομένου αὐτοκρά- τορος, γράφει πρὸς τὸν πρεσβευτῆν. Θαυμασιώ- τatos ἐφάνη ἡμῖν ὁ σὸς βασιλεὺς, μνηύσας προ- πέσει τὴν ἡλιακὴν ἐκλείψιν, οὐ μόνον μέχρι μηνός, ἐβδομάδος καὶ ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ μέχρις

¹⁾ Προετιμήσαμεν τὴν ὀνομασίαν ταύτην τοῦ χωρίου, ἣν εὕρομεν ἐν τῷ χρονικῷ Γεωργίου τοῦ Ἀμυρτωλοῦ. Οἱ λοι- ποὶ χρονογράφοι καὶ οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ γράφουσι Βουλ- γαρογένετον.

ῶρας καὶ στιγμῆς αὐτῆς¹⁾ ἐδήλωσε μάλιστα πόσον χρόνον θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἡ τῆς σελήνης ἐκλείψις. ²⁾ Ἀφ' οὗ λοιπὸν αἱ προρρήσεις του αὐ- ται ἠλήθευσαν, θὰ γινώσκῃ βεβαίως καὶ περὶ τῆς ἀναμενούσης τὴν αἰχμαλωσίαν τύχης· θὰ ἀνε- κοίνωσε δὲ καὶ εἰς σὲ ἂν θὰ ἀπολύσωμεν τοὺς αἰχμαλώτους ἢ θὰ τοὺς κρατήσωμεν. Ὅθεν μή- νυσον ἡμῖν τί προτιθέμεθα νὰ πράξωμεν. Καὶ ἂν μαντεύσῃς τὴν ἐνδιάθετον ἡμῶν γνώμην, θὰ ἔχῃς ἄθλον τῆς προγνώσεως καὶ τῆς πρεσβείας τὴν ἀπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων.

Ὁ σοφὸς πρεσβευτὴς λαβὼν τὸ γράμμα τοῦτο ἐνθυμήθη ἀμέσως τοὺς λοξοὺς χρησμούς τῆς Πυ- θίας. Καὶ κατεσκεύασεν ἕνα ὁμοῖον, βεβαίως ὧν ὅτι οἰανδῆποτε γνώμην καὶ ἂν δηλώσῃ ὅτι εἶχεν ὁ βάρβαρος ἡγεμόν, αὐτὸς θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ συμφέρουσαν ἐρμηνείαν εἰς τὸν χρησμόν του.

Δὲν σοὶ μνηύομεν διὰ ζώσης, τῷ ἔγραψεν, διότι εἶναι ἐπισημαστέα τῆς δι' ἐρμηνείας ἐξ ἐτέ- ρας εἰς ἐτέραν μεθαρμοζομένη φωνή. «Τὴν δὲ «γραφίδα κινῶντες προλέγομεν, ὡς τὴν Ῥω- «μαίων αἰχμαλωσίαν ἀποστελεῖς οὐδαμῶς κα- «τέχων αὐτὴν μᾶλλον δὲ ἀποδώσεις οὐ δώροις «δὲ ἢ τιμήμασι καὶ τοῦτο ποιήσεις ἀντιμιμού- «μενος τῷ σῷ θειοτάτῳ πατρί. Τίς γὰρ δυνήσεται «ἂν βιάσασθαι σε πρὸς τοῦτο, τὸν ἐνδιάθετον καὶ «καὶ ἀθάλαστον ἔχοντα πόλεμον, καὶ τὴν ἀντι- «καθεζομένην γνώμην κακοῖς; Ἐχεις τὴν πρό- «γνωσιν, καὶ τελέσεις τοιαῦτα. Ἐρρωσο.»

Δὲν τὸ εὖρες! τῷ ἀποκρίνεται ὁ Συμεὼν· αὐτὰ τὰ ὅποια ἔγραψες μαρτυροῦσιν, ὡ μάλι- στρε Λέον, ὅτι οὐδ' ὄλως γινώσκεις τὰ μέλλοντα καὶ ἀπόρητα. Καὶ ὁ σὸς βασιλεὺς καὶ μετε- ωρολόγος οὐδαμῶς γινώσκει λοιπὸν τὸ μέλλον. Ἐγὼ εἶχον κατὰ νοῦν (μάρτυς μου ὁ Θεὸς) νὰ ἀπολύσω τοὺς αἰχμαλώτους. Τώρα ὅμως δὲν τοὺς ἀπολύω, ἐπειδὴ δὲν ἐμάντευσας τὸ μέλλον, καὶ ψευδῶς προεῖπες, ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀποδώσω· ἔχασες λοιπὸν τὸ βραβεῖον τῆς προγνώσεως.

Ἄλλ' ὁ Χοιροσφάκτης δὲν ἐταράχθη ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπαντήσεως, πρόχειρον ἔχων τὴν ἀντι- λογίαν. Τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ, διὰ τῶν συνήθων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους κεφαλαίων γραμμά-

των ἴσως γεγραμμένην, οὐδαμῶς εἶχε στίξῃ· ἡ ἔλλειψις δὲ αὐτὴ τὸν ἐβλήθηεν, ὅπως διὰ κα- ταλλήλου στίξεως ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐν- νοίαν, ἣν ἠθέλε.

Ἄν εἶχες, ἔσπευσε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Συ- μεὼν, ἂν εἶχες, ἀρχόντων φιλανθρωπότητε, γραμ- ματεῖς καλῶς ἀναγινώσκοντας καὶ ἐπισταμένους τοὺς κανόνας τῆς στίξεως, θὰ ἔβλεπες ἐκ τῆς ἡ- μετέρας ἐπιστολῆς, ὅτι προμαντεύσαντες τὸ μέλ- λον σοὶ κατεστήσαμεν τοῦτο γνωστόν. Διότι τί ἔγραψεν ἡ ἐπιστολή; *Τὴν αἰχμαλωσίαν ἀποστε- λεῖς οὐδαμῶς κατέχων αὐτὴν.* Οἱ γραμματεῖς ἀντὶ νὰ θέσωσιν ὑποστιγμὴν μετὰ τὸ οὐδαμῶς ἔπρεπε νὰ θέσωσι πρὸς τοῦτο, συνάπτοντες τὸ οὐ- δαμῶς πρὸς τὸ κατέχων αὐτὴν· καὶ τὴν οὐ ἔρηνη- σιν ὠφείλον νὰ συνάψωσι πρὸς τὸ ἀποδώσεις καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ ἐπιπερόμενον, ἀναγινώσκοντας μάλ- λον δὲ ἀποδώσεις, οὐ δώροις δὲ ἢ τιμήμασι, καὶ εἰς τὸν σύνδεσμον ἢ ὠφείλον συνδετικὴν καὶ οὐχὶ διαζευκτικὴν νὰ ἀποδώσωσιν ἐννοίαν. Ἄν οὕτως ἀνεγίνωσκον θὰ ἐμάνθανες ὅτι ἡμεῖς ἔγρα- ψαμεν, «ὡς ἄνευ δώρων καὶ τινῶν τιμημάτων «τὴν αἰχμαλωσίαν οὐ δώσεις ἀλλ' ἀποδώσεις.» Καὶ ἵνα δηλώσω τὰ λείποντα, ὠφείλον καὶ τὸ ἀντιμιμούμενος νὰ ἐρμηνεύσωσι ὡς ὁμοιότητα καὶ μὴ ἐναντιότητα σημαίνον, τὸ δὲ βιάσασθαι καὶ τὸ ἀθάλαστον καὶ τὴν ἀντικαθεζομένην γνώμην κακοῖς κτλ. ὡς μὴ περὶ θυμοῦ καὶ πο- λέμου λέγοντα, ἀλλὰ περὶ γνώμης πολεμώσεως «καὶ καταβαλλούσης τὸ σκληρόν τε καὶ ἀφιλάν- «θρωπον τῆς σῆς προτέρας προθέσεως.» Ὅρθως λοιπὸν ἀναγινωσκομένης καὶ μὴ παρερμηνεομέ- νης τῆς ἐπιστολῆς μου θὰ ἐπηρεῖτο, ὡς γνοὺς τὸ μέλλον καὶ ἀπόρητον, καὶ ἄθλον τῆς προ- γνώσεως θὰ ἀπελάμβανον τοὺς αἰχμαλώτους. «Ἐχεις.» προσετίθει καταλήγων, «τὴν προλε- «κτικὴν παρ' ἡμῶν δύναμιν, ἣν ἡμεῖς ἐκ τοῦ «ἡμετέρου βασιλέως προγνωστικῶς ἠπιστάμεθα. «Ἀπόδος τῷ προφῆτῃ πατρί τὸ ζητούμενον.»

Πρὸς τὰ ληρήματα τοῦ Βυζαντινοῦ σοφιστοῦ λακωνικώτατα ἀπήνησεν ὁ Βούλγαρος: «Ἦ μάγιστρε Λέον, οὐχ ὑπεσχόμεν περὶ αἰχμαλώ- «των· οὐ σοὶ ἐλάλησά τι· οὐκ ἐξαποστελῶ καὶ «μάλιστα ὡς μὴ τὸ μέλλον γνόντι καθαρώς.»

Ἄλλ' ὁ ἐπιδέξιος διπλωμάτης δὲν ἀπώλεσε τὸ θάρρος· καίτοι ἡ τέχνη τοῦ Λοξίου ἀπέβη ἀτε- λεσφόρητος, ἐπεχείρησεν οὐδὲν ἤττον διὰ τοῦ αὐ- τοῦ τρόπου νὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ τὴν περιφρονητι- κὴν τοῦ Συμεὼν ἄρνησιν. Προσποιεῖται λοιπὸν, ὅτι ἐρμηνεύει αὐτὴν ὡς ἐμφαίνουσιν συγκατάθε- σιν· καὶ τοῦτο κατορθοῖ πάλιν βοηθεῖα τῆς στίξεως, ἥτις ἐν χερσὶν αὐτοῦ μεταβάλλεται εἰς Πρωτέα, παντοίας ὑποδύομενον μορφάς. Μοὶ ἔγραψες λέ- γει, οὐχ ὑπεσχόμεν περὶ αἰχμαλώτων οὐ· ἀλλ' αἱ δύο ἀρνήσεις ἀποτελοῦσι κατάφασιν, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἄρα ὑπεσχέθης· ἔπειτα λέγεις σοὶ

¹⁾ Ἡ ἐκλείψις αὕτη δὲν εἶναι ἡ μνημονευομένη ὑπὸ Λέ- οντος τοῦ Γραμματικοῦ, γενομένη δὲ τῇ 20 Ὀκτωβρίου 887, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Σακκελίω. Διότι κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἤρχε τῶν Βουλγάρων Μιχαὴλ ὁ τοῦ Συμεὼν πατὴρ. Τῆς περὶ τὸ Βουλγαρογένετον ἤτης συμβάσεως τῷ 892, πι- θανῶς ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Συμεὼν ἀναφέρεται εἰς τὴν ὁρατὴν ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Θράκῃ δακτυλοσειδῆ ἐκλείψιν τοῦ ἡλίου, τὴν γενομένην τῇ 8 Δεκεμβρίου 891. Ἄν δὲ ἀναφέρεται εἰς τὴν μετὰ εἴς μῆνας, τῇ 2 Φεβρουαρίου 892, γενομένην ὀλιγὴν ἐκ- λείψιν, τότε ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ περὶ εἰρήνης καὶ ἀποδόσεως τῶν αἰχμαλώτων πρεσβεία τοῦ Χοιροσφάκτου ἐγένετο πολλοὺς μῆνας μετὰ τὴν περὶ τὸ Βουλγαρογένετον καταστροφήν, ὅπερ ἀπίθανον.

²⁾ Ὅμοια ἐκλείψις τῆς Σελήνης ἐγένετο μετὰ τὴν ἐν Βουλγαρογένετον μάχην τῇ 6 Ἰανουαρίου, 2 Ἰουλίου καὶ 26 Δεκεμβρίου 893.

ἐλάλησα, «ὡς εἰ ἔλεγε, οἶδας ὅτι κατεθέμην ἀλαλήσαι σοι» καὶ προστιθεὶς ἐρωματικῶς *Τι*; ἐπάγεις εἶτα εἰρωνικῶς: *Οὐκ ἐξαποστελῶ καὶ τὰ τοιαῦτα.* Ἄλλ' ἴσως ἤθελεν εἶπαι τις, ὅτι ἀμφίβολον ταῦτα ἀνάγνωσιν ποιοῦσιν. «Αὐτὸ δὲ τοῦ «το κἀγὼ εἶπομι πρὸς τὸν τοῦτο λέγοντα.» εἶναι ἀμφίβολον, ὡς ἐπιδεχόμενον διττὴν ἑρμηνείαν. Ἄλλ' ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ, ἃς ἐπιπρατήρησεν ἡ φιλόανθρωπος γνώμη. Φιλόανθρωπος δὲ ἡ ἀπόλυσις τῶν αἰχμαλώτων ἀπολυθήτωσαν λοιπόν.

Σκεφθεὶς ὅμως, φαίνεται, κατόπιν, ὅτι δὲν ἦσαν πολλοὶ πειστικὰ τὰ γραφόμενα, πέμπει καὶ ἄλλην ἐπιστολήν, δι' ἧς προβάλλει διάφορον πάλιν ἀνάγνωσιν τῶν ὀλίγων λέξεων τοῦ Συμεῶν. «Τὸ γὰρ *Οὐκ ὑπεσχόμην,*» λέγει, μετὰ σαρκασμοῦ «διελθὼν, τὸ δὲ *Περὶ αἰχμαλώτων* μέχρι τοῦ «*Σοὶ ἐλάλησα,* μετὰ βαρυτήτος ἀναγνοῦς, τὸ «λειπόμενον *Τι οὐκ ἐξαποστελῶ;* νοήσω πάντως ἐρωματικῶς, ὡς ἄπερ ἔλαβες ἀποστελεῖς ἅπαντα, καὶ οὕτως σοὶ τὴν ἀφιλόανθρωπον τοῖς ἀμαθίσιν ἐπιστολήν, φιλόανθρωποτάτην νοήσαιμεν, ὁμοίαν ἄλλ' οὐκ ἄνομοίαν οὔσαν, τῆς σῆς «καὶ γνώμης καὶ φύσεως. Ἐρρωσο.»

Καὶ εἰς ταύτην ὅμως τὴν ἐπιστολήν δὲν ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ πέντε ἄλλας ἐπέμψεν μετέπειτα περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Ἐν ἄλλῃ μὲν λέγει, ὅτι ὁ θεός, ὁ ὁποῖος πολλάκις τὴν προκρίνουσαν τὸ ψεῦδος γλώσσαν ἀναγκάζει ἀμαρτάνουσα νὰ εἶπαι τὰ ἀληθῆ, νῦν καὶ τὴν χεῖρα γράφουσαν τὰ μὴ δίκαια εἰς ἐτέραν γραφὴν καθωδήγησεν. Ἐν ἄλλῃ δὲ, ὅτι ὁ Συμεῶν ἀρνούμενος νὰ ἀπολύσῃ τοὺς αἰχμαλώτους ἐποιοῖ τοῦτο, ὅπως δοκιμάσῃ τὸν πρὸς ὃν ἔγραφε· καὶ ἂν μὲν οὗτος ἤθελε πιστεῦσαι τὰ μὴ φιλοανθρώπως γραφόμενα καὶ ὑπολάβῃ μὴ χρῆσθαι τὸν ἄρχοντα, δίκαιως οὗτος θὰ ὠργίζετο διὰ τὴν ὕβριν· ἂν δὲ νουεχῆς ὢν ἤθελεν ἀπιστήσῃ, ὁ ἄρχων θὰ ἐτίμα αὐτὸν προσηκόντως, διότι εἰς ἀπιστίαν τῶν γραφομένων κινεῖ ἡ πεποιθήσις περὶ τῆς χρηστότητος τοῦ γράφοντος. Ἐν ἄλλῃ δ' ἐπιστολῇ, ὅτι ὁ ἐνδιάθετος λόγος γνωρίζεται ἐκ τῶν χρηστῶν πράξεων, «ὅπου δὲ χρησται πράξεις ἄνδρός, χρηστὰ νοεῖται καὶ τὰ γραφόμενα.» Ἐν τῇ μετὰ ταύτην, ὅτι τὰ ἐκ μέλανος γράμματα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀμαυρώσῃ «τὸ λευκὸν καὶ καθρὸν, ὡς ἀρχόντων μέγα γιστε, ὅπερ εἰς βάθος μὲν φυσικῶς ἔχεις, γνώμη «δὲ κυροῖς καὶ αὐξάνεις ὅσαι ἡμέραι.» Ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ ἐπιστολῇ, ὅτι θαρρῶν πρὸς τὴν ἀληθεῖαν ἀρχόντων ὁ ἀληθέστατος θέλει τὰ ἑαυτοῦ οὐχὶ ἐν ἴσῳ τοῖς τῶν ἄλλων πιστεῦσθαι· «καὶ «τὴν δοκοῦσαν κατὰ παιδιᾶν ἄρνησιν, ὁμόνοιαν «εἶναι τε καὶ νομίζεσθαι τῆς ἐτέρων ἀληθοῦς κα- «τανεύσεως.» Καὶ προστίθησι καταλήγων: «εἰ «δοκῶν ψεῦδεσθαι ἀληθεύεις, ἐπαληθεύονός σου «τίς ἐσται ὁ πιστεῦσαι δυνάμενος ὡς ψεύσῃ πῶ-

«ποτε; Ὡ ψεύδους ἐγγραμμάτου, ἀληθείας ἐμ- «πράκτου γέμοντος!»

Βαρυθεὶς πιθανῶς ὁ Συμεῶν τὴν πολλὴν κενολογίαν τοῦ ἀνδρός, ἔγραψεν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὑπισχνόμενος τὴν ἀπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων, ἀντὶ ὑπερόγκου ἴσως ἀποζημιώσεως. Τοῦτο μαθὼν ὁ πρεσβευτὴς παροτρύνει αὐτὸν νὰ τηρήσῃ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα φιλόανθρωποτάτην ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ μὴ τὴν πρὸς τὸν ἐκείνου δούλον παίζουσαν ἄρνησιν. Ὁ Βουλγαρος ὅμως, ὁ ὁποῖος ἀνέμενε παρὰ τοῦ πρεσβευτοῦ θετικωτέρας προτάσεις περὶ τῶν ὄρων τῆς ἀποζημιώσεως, ἀναβάλλει καὶ πάλιν τὴν ἀπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων. Ἄλλ' ὁ πρεσβευτὴς θεωρεῖ τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἔλαβεν, ὡς χάριτην ἄγραφον, διότι δὲν εἶχεν ἐν ἀρχῇ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ· καὶ θαυμάζει τῆς ἀληθείας τοῦ ἄρχοντος τὸ μέγα καὶ περιβόητον, πῶς «τῷ μὴ προχαραχθέντι κατὰ τὴν ἀρχὴν τύπῳ, τὸ μὴ ἀληθές αὐτῆς ἡρέμα πως ὑπεδήλωσε.»

Αἱ ἑκατὸν εἴλοσι χιλιάδες αἰχμαλώτων ἀπεδόθησαν τέλος, ἴσως χωρὶς νὰ παραστῇ ἀνάγκη ἄλλων ἐγγράφων τοῦ Χοιροσφάκτου, διότι εἰς τὰς ἀνωτέρω περιορίζονται αἱ σωζόμεναι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Συμεῶν. Ὁ πρεσβευτὴς ἐπανήλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ πάντων τιμώμενος διὰ τὴν συνετὴν καὶ δεξιωτάτην ἐνέργειαν αὐτοῦ. Ἡ ἐπιτυχία ἐκείνη ἀνέδειξε τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ὁσάκις παρίστατο τοῦ λοιποῦ ἀνάγκη αὐτὸς ἀπεστέλλετο πρεσβευτὴς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀπεστάλη δὲ καὶ τὸ δεύτερον πρεσβευτὴς εἰς τοὺς Βουλγάρους μετ' ὀλίγον χρόνον, ὅτε κατώρθωσε νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν βασιλέα του τὰ τριάκοντα φρούρια τοῦ Δυρραχίου μετὰ τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν. Ἐν τρίτῃ δὲ πρεσβείᾳ, μετὰ τὴν δῆωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν (904 μ. Χ.) πείσας ἐδίωξε τοὺς Βουλγάρους, βουληθέντας νὰ κατοικήσωσι τὴν πόλιν ἐκείνην. Εἶτα δὲ σταλεὶς πρεσβευτὴς εἰς Βαγδάτιον πρὸς τὸν Ἀραβὰ *Ἀμραλμουμνι,* τὸν ἀρχηγέτην τῶν πιστῶν, συνωμολόγησεν εἰρήνην ἔγγραφον, ἀντήλαξε τοὺς αἰχμαλώτους, συνανεδίδασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρέσβεις Ἀραβας, ἐλθόντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ κράτος τοῦ Βασιλέως μετὰ ποικίλων δώρων πολλῶν· καὶ, ὅπερ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ κύριός του ὑπελάμβανον πάντων σπουδαιότατον κατόρθωμα, ἤγαγε συνοδοιπόρους ἀρχιερεῖς εἰς Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, προθύμους νὰ εὐλογήσωσι τὸν παράνομον τέταρτον γάμον τοῦ Βασιλέως, ὃν κατεδίκασεν ἡ ἐν Κωνσταντινῶν πόλει ἐκκλησία. Πλὴν δὲ τούτων δύο χώρας Σαρακηνῶν ἐποίησε φόρου ὑποτελεῖς τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, καὶ πρὸς τοὺς Σαρακηνούς τῆς Μελιτηνῆς καὶ πρὸς τοὺς τῆς Ταρσοῦ συνωμολόγησεν εἰρήνην καὶ πολλοὺς Γραικούς αἰχμαλώτους ἐλύ-

τρῶσεν. Ὅταν εἶπερ τις καὶ ἄλλος εὐλόγως ἐδύνατο νὰ καυχῆθῃ ὁ Χοιροσφάκτης, ὅτι διὰ τῶν διπλωματικῶν διακοινωνήσεων αὐτοῦ ἔφερον ἀποτελέσματα, ὅποια δὲν προσεδοκῶντο ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λέοντος.

Λέγουσιν, ὅτι ἡ ἱστορία δὲν ἐπαναλαμβάνεται. Ἄλλ' ἄρα γε τοιμᾶ τις νὰ ἀποφανθῇ, ὅτι τὰ περὶ τῶν Βουλγάρων διπλωματικὰ ἔγγραφα τοῦ Χοιροσφάκτου εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρωσι μιμητὰς καὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους;

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Γ'

«Διὰ νὰ κερδίσω καιρὸν — ἐξηκολούθησε μετ' ὀλίγον ὁ Στέφανος ἀναλαμβάνων τὸ νῆμα τῆς ὁμιλίας — ἔσκυψα καὶ τὴν ἐβούλησα νὰ μαζεύσῃ τὰ σκορπισμένα τριαντάφυλλα τῆς. Εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν μ' εὐρέθην ὁ κύριος Ἀναστάσιος, ὁ ὁποῖος ἄρχισε νὰ μοῦ ζητῇ συγχώρησιν διότι μ' ἔκαμε νὰ προσμένω, καὶ νὰ μ' εὐχαριστῇ διότι ἐδέχθην τὴν πρόσκλησίν σου καὶ ἦλθα. Ἐνοεῖται τοῦ εἶπα πόσον ἤμην εὐγνώμων διὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψίν σου καὶ πόσον πολυτίμος ἦτο δι' ἐμὲ ἡ γνωριμία σου καὶ μάλιστα μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν καὶ μοναξίαν.

Ἡ Ἀμαρυλλίς ἐν ᾧ ἐψαλίδιζε τὰ περιττὰ φύλλα καὶ τὰ ἀγκάθια τῶν βόδων ἐγύρισε ἐξαφνα καὶ μ' ἐκύτταξε μετὰ τὰ μεγάλα ὀλόφωτα μάτια τῆς.

— Δὲν σᾶς ἀρέσει ἡ ἐξοχή; εἶπεν.

— Ἡ μοναξιά καὶ ἡ μονοτονία τῆς μετὰ πλῆ- τε...

— Δὲν σᾶς συγχίρω καθόλου. Θαρρῶ ὅμως ὅτι δὲν πταίετε. Ἡ ἐξοχή ἔχει τὴν τέχνην τῆς, πρέπει νὰ ἤξεύρη κανεὶς πῶς νὰ ζήσῃ, ἔχει τὰ μυστικά τῆς καλὰ... Ὅταν τὰ μάθετε θ' ἀλλάξετε γνώμην. Θὰ σᾶς δώσω ἐγὼ μερικὰ μαθήματα μετὰ τὸν πατέρα μου μαζί.

— Βέβαια, βέβαια, εἶπεν ὁ κύριος Ἀναστάσιος ἀγαθῶς μειδιῶν, καὶ θὰ κάμωμεν ἀρχὴν ἀπόψε μάλιστα ἂν θέλετε. Τὸ πρῶτον μάθημα... εἰς τὴν Σπηλιὰ τῆς Μάγισσας!...

— Ὅχι, ὄχι! εἶπεν ἐκείνη ζωηρῶς· αὐτὸ εἶνε διὰ προχωρημένου μαθητῆς, ἀργότερα. Ἀπόψε θ' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῆ *Βρυσούδα.*

— Μετὰ τὸσον καλοὺς διδασκάλους δὲν εἶνε ἀμφιβολία ὅτι θὰ γίνω σοφός.

— Ἄν δὲν εἴσθε πολὺ ἀμελής;... ἀλλὰ τότε

θ' ἀρχίσουν καὶ αἱ τιμωρίαι, ἐπρόσθεσεν ἀπειλητικῶς.

Ἐνοεῖς βέβαια πόσον μ' ἐνθουσίαζε βαθυμῶδὸν ὄχι μόνον ἡ εὐμορρία τῆς, ἀλλ' ἀκόμη ἡ χάρις τῆς, ἡ ἀφέλεια, ἡ καλωσύνη, ἡ οἰκειότης αὐτῆς, μετὰ τὴν ὁποῖαν ἐφέρετο ὡς νὰ μ' ἐγνώριζε πρό πολλοῦ.

Ἡ Ἀμαρυλλίς ἐπῆγε νὰ ετοιμάσῃ τὸ γάλα καὶ ἐμείναμεν μόνοι μετὰ τὸν πατέρα τῆς οἱ δύο. Ὅταν ἔλειψε τὸ φῶς ἐκείνης, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐθάμβωνε τὰ μάτια, ἠμῶρεςα μετὰ περισσοτέρων ἀνεῖσιν νὰ παρατηρήσω τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ γείτονός μου. Ἦτο φυσιογνωμία καλοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ὅτι ὑπέφερε λύπας εἰς τὴν ζωὴν του, λύπας, τὰς ὁποίας ἐσκέπασεν ἔπειτα γαλήνη καὶ ἡσυχος εὐτυχία. Οἱ τρόποι του δὲ ἐμαρτύρουν ὅτι ἐζῆσεν εἰς ἀνεπτυγμένην κοινωνίαν. Βαθυμῶδόν, εἰς τὴν σειράν τῆς ὁμιλίας, μετὰ ὅλην τὴν εὐκρίνειαν καὶ ἐμπιστοσύνην τιμίου ἀνθρώπου μοῦ εἶπεν ὅτι ἦτο ἔμπορος εἰς Μασσαλίαν, ὅτι πρὸ δέκα ἐτῶν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀπόφασιν ν' ἀποκατασταθῇ ὀριστικῶς, ὅτι ἀγόρασε τότε καὶ τὸ κτήμα αὐτό, διότι ἔχει μανίαν μετὰ τὰ κτήματα, ὅτι δυστυχῶς ἔχασε μετὰ τρία ἔτη τὴν σύζυγόν του, ὀλίγον δὲ μετ' αὐτὴν καὶ τὴν νεωτέραν κόρην του καὶ ὅτι τοῦ ἀπέμεινε μόνος συντροπὸς τῆς ζωῆς του ἡ... ἡ Ἀμαρυλλίς τέλος πάντων, τῆς ὁποίας ἤρχισε νὰ πλέκη τὰ ἐγκώμια, ὄχι ὅπως συνήθως μερικοὶ γονεῖς μωροῖ, τοὺς ὁποίους τυφλώνει ἡ στοργή, ἀλλὰ μετὰ πραγματικὴν συγκίνησιν πατρὸς εὐγνωμονοῦντος πρὸς τὸ μόνον τέκνον του.

Σὲ βεβαίῳ δὲ ὅτι μετέιχον καὶ ἐγὼ τῆς συγκινήσεως καὶ ἔχαιρον διότι ἐπεθεβαιοῦντο αἱ πρῶται ἀγαθαὶ ἐντυπώσεις μου περὶ τῆς κόρης. Καὶ βέβαια, τὸ ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἔρχεται ἐπὶ ἐξ μῆνας εἰς τὴν ἐρημίαν, ν' ἀφίηται τὸν κόσμον διὰ νὰ συντροφεύῃ τὸν πατέρα τῆς, καὶ ὄχι μόνον νὰ μὴ παραπονήται δι' αὐτὸ καθόλου, ἀλλὰ νὰ μεταβάλλῃ μάλιστα τὴν θυσίαν εἰς εὐχαρίστησιν, καὶ τὴν ἐξορίαν εἰς ἀπόλαυσιν, αὐτὸ καὶ μόνον προϋπέθετε ψυχρὴν ἀγγελικὴν.

Διὰ τοῦτο ὅταν ἐπέστρεψε πάλιν μετὰ τὸν μικρὸν ὑπηρέτην, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸ γάλα, τὴν ἐκύτταξα μετὰ περισσότερο ἀκόμη θαυμασμόν. Ἐκάθησε κοντὰ μου.

Ἐπίναμεν σιωπηλοὶ τὸ νεῖπὸν πρόβειον γάλα· καὶ ποτὲ δὲν ἐπία γάλα ὠραιότερον. Ἡ Ἀμαρυλλίς ἐγύρισε καὶ μ' ἐκύτταξεν ἐξαφνα.

— Ὅχι μείνετε ὅλον τὸ καλοκαίρι ἐδῶ;

— Ὅχι δᾶ, μόνον ὁκτώ ἡμέρας ἀκόμη.

— Καλέ, δὲν θὰ φύγετε τόσον γρήγορα, εἶπε μετὰ τὸ χαριτωμένον τῆς μειδιάμα.

Ἄν μοῦ ἔλεγε κανεὶς τὰ λόγια αὐτὰ μίαν ἡμέραν πρὶν θὰ τὸν ἐπιγα, καὶ ὅμως τὴν ὥραν ἐκείνην τὰ ἤκουσα μετὰ πολλὴν εὐχαρίστησιν καὶ ἀπεκρίθην:

—Θά ἔχω ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ μείνω περισ-
σότερον, ἂν εἶνε δυνατόν.

Ἐπειτα ἡ ἑμιλία περιστράφη εἰς τὰ περὶ Ἀ-
θηνῶν καὶ τέλος εἰς ὀλίγα πολιτικά, τὰ ὅποια
δὲν μὲ διεσκέδαζαν διόλου, διότι ἡ Ἀμαρυλλίς
δὲν ἠμποροῦσε νὰ προσθέσῃ ὅπως εἰς κάθε ἄλλο
τὴν ἀφελῆ γνώμην τῆς μετὰ τὴν χαριτωμένην σφιγ-
κτὴν φωνὴν τῆς. Εἶδα ὅτι ὁ ἥλιος ἦτο ἀρκετὰ ὕψη-
λὰ καὶ ἔπρεπε νὰ φύγω μετὰ πολλὴν μου δυσἀρέ-
σκειαν ἐσηκώθην καὶ ἐχαιρέτησα τὸν κύριον Ἀ-
ναστάσιον. Μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι μετὰ ὅλην τοῦ τὴν
καρδίαν :

— Μὴ λησμονήσετε ὅτι τὸ θράδυ εἰς τὰς πέν-
τε πρέπει νὰ ἦσθε ἐδῶ διὰ τὴν μικρὰν μας ἐκδρο-
μὴν καὶ ἔπειτα θὰ δειπνήσωμεν μαζὶ.

Εἰς τὸ τραπέζι ἦτο ἀκόμη ὁ σωρὸς τῶν τριαν-
ταφυλλῶν ἡ κόρη ἐδιάλεξε πεντ' ἕξ, τὰ καλλί-
τερα καὶ μοῦ τὰ προσέφερε :

— Τὸ μεριδιὸν σας, εἶπε μετὰ πονηρίαν δὲν τὰ
ἐμαζεύσαμεν μαζὶ ;

Μὲ προέπεμψαν μετὰ τῆς θήρας τοῦ κήπου
καὶ μ' ἐνεθυμίσαν πάλιν τὴν ἐσπερινὴν ἐκδρο-
μὴν—ὡσὰν νὰ ἦτο φόβος μήπως τὴν λησμονήσω.
Ὁ ἐπιστάτης μετ' ἐπρόσμενον ἀπ' ἕξω καὶ ἐπε-
στρέψαμεν εἰς τὸν πύργον ἀπὸ ἄλλον δρόμον ἀ-
νώμαλον ἀλλὰ σκιερὸν μέσα ἀπὸ τὸ δάσος. Ἐν-
νοεῖται ὅτι ἄμα ἐφθασα, πρῶτα πρῶτα ἐφρόντισα
νὰ περιποιηθῶ τὰ πολυτίμα ῥόδα μου, καὶ ἔπει-
τα ἐκλείσθηκα εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ μετὰ μισο-
κλεισμένα μάτια ἄρχισα νὰ ἐνθυμῶμαι ἀπὸ τὴν
ἀρχὴν ἕνα ἕνα ὅλα τὰ ἀπροσδόκητα ὅσα μοῦ
συνέβησαν ἀπὸ τὸ πρῶτ', καὶ τὰ ὅποια ὁμοί-
ζαν τόσον μετὰ παραμυθί. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ ἄλλο
μέρος ἡ ἐρημία ἄρχισε νὰ μοῦ φαίνεται ὑποπερ-
τή. Καὶ ὡς ἐπώδη ὅλων αὐτῶν μοῦ ἤρχετο πάν-
τοτε ἡ ἰδέα ὅτι κάνεις δὲν μετὰ ἐδίκαζε νὰ φύγω
μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας, ὁ θεὸς μου μάλιστα θὰ κα-
τενχαριστήθῃ ἂν μείνω περισσότερο. Καὶ μετ'
ὀλίγον, τὴν ἰδέαν αὐτὴν παρεδεχόμεν ὁριστικῶς
πλέον. Ὡστε ἡ προφητεία ἐκείνη τῆς χαριτω-
μένης κόρης : *Καὶ δὲν θὰ φύγετε, ἐπραγμα-
τοποιεῖτο εὐθὺς, εὐθὺς.*

Τὶ δὲν ἔκαμα διὰ νὰ περᾶσουν αὐταὶ αἱ εὐλο-
γημέναι ὥραι καὶ νὰ ἔλθουν αἱ 4 1/2 διὰ νὰ φύ-
γω ! . . . Ἐξέφυλλισα πεντ' ἕξ βιβλίον, ἐπεριπά-
τησα ἄνω κάτω, εἶδα ἐκάστον φορὰς τὸ ὄρολόγι
μου, κατέβηκα εἰς τὸ χωριὸν καὶ ἔστησα ἑμιλίαν
μετὰ τοὺς χωρικοὺς, ἐκάπνισα δεκαπέντε σιγάρα,
ἐδοκίμασα νὰ κοιμηθῶ τέλος πάντων εἰς τὰς
πέντε ἡμῶν εἰς τὴν θύραν τοῦ γείτονός μου.

— Ἐδῶ θὰ σταματήσω εὐτυχῶς, προσέθηκε
δικακώπων τὴν διήγησίν του, ἢν μετὰ πολλοῦ
ἐνδιαφέροντος παρηκολούθουν ἡδῆ τὰς μετὰ
ταῦτα ἐντυπώσεις μου ἐκ τῆς ἐκδρομῆς εἶχα ἀ-
νάγκην νὰ τὰς εἰπῶ εἰς κανένα διὰ νὰ ξεσκάσω,
διότι μοῦ ἔφεραν ἀσφυξίαν ὅπως ἡ μυρωδιὰ ἀπὸ

πολλὰ πολλὰ κλεισμένα ἄνθη. Τὴν νύκτα ἐκεί-
νην δὲν εἶχα ὕπνον. Ἐσηκώθηκα λοιπὸν καὶ τὰς
ἔγραψα ἔτσι τυχαίως, ἀλλὰ μετὰ λεπτομέρειαν καὶ
ἀλήθειαν ὅπως θὰ σοῦ τὰς ἔλεγα ἂν ἦσουν ἐκεῖ.
Πᾶρε τὰς καὶ διάβασέ τὰς ἀπόψε καὶ τὸ πρῶτ'
θὰ ἔλθῃς εἰς τὸ σπίτι μου ν' ἀκούσῃς τὴν συνέ-
χειαν . . .

Ἐπῆρα τὰ τετραμμένα φύλλα τοῦ χάρτου καὶ
τὰ ἀνέγνωσα μετὰ πολλὴν δυσκολίαν ὑπὸ τὸ φῶς
τοῦ κηρίου μου—ὁ εὐλογημένος ὁ Στέφανος ἔχει
ἄθλιον γράψιμον !

Καὶ ἔπειτα δυσχυρίζονται τινες ὅτι ἀπὸ τὸ
γράψιμον γνωρίζεται ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀνθρώπου.
—Μάλιστα ! . . .

Δ'.

α' Ὁ αὐτὸς μικρὸς φουστανελλοφόρος ἦλθε καὶ
ἤνοιξε τὴν θύραν. Τώρα ὅμως δὲν μετὰ ὠδήγησεν
εἰς τὸ κρῖον, ἀλλὰ διὰ μικρὰς δειροστοιχίας
εἰς τὴν οἰκίαν κατ' εὐθείαν. Τὶ χαριτωμένον
ποῦ εἶνε τὸ ἐσωτερικὸν τῆς· παντοῦ καθαριότης,
εὐπρέπεια καὶ λιτότης ἀγροτικῆ. Τραπεζία, ἀρ-
μάρια, καθίσματα, ὅλα ἀπὸ ξύλον ὀξυῶς ἀστίλ-
ωτον καὶ τὰ ἐπιστρώματα καὶ τὰ παραπετά-
σματα τῶν παραθύρων ἐκ ποικιλοχρῶν ὑφα-
σμάτων ἐγχωρίου κατασκευῆς. Ἐπὶ τῶν τοίχων
μόνον ὀλίγα φωτογραφία οἰκογενειακά, καὶ ἐπὶ
τῶν τραπέζων ἀνθοδοχεῖα κατὰφορτα ἐκ ῥόδων,
βιβλία τινά, καὶ τεμάχια λίθων καὶ μετάλλων
μεμιγμένα μετ' ὀστράκων θαλασσίων. Ὀλίγα
ἀγγεῖα ἀρχαῖα κοινῆς τέχνης καὶ λυχνάρια εὐρε-
θέντα ἴσως ἐν τινι ἀγρῷ ἐκείνῳ ὑπὸ τὴν μίαν
τράπεζαν. Τὸ δωμάτιον αὐτὸ ἐν ἰσογειῷ κεί-
μενον εἶνε αἶθουσα συγχρόνως καὶ τραπέζαρια.

Ὁ κύριος Ἀναστάσιος ἦτο βεβουλημένος εἰς
τὴν μελέτην κηπουρικῆς συγγραμμάτων· ἔρριψε
τὸ βιβλίον, ἀφῆρεσε τὰ δισπρά του καὶ ἀνη-
γέρθη ἐκ τοῦ ἀνγκλίτρου ἕνα μετὰ ὑποδεχθῆ. Ἡ
ἑμιλία μας ὡς ἐκ τοῦ βιβλίου του, τὸ ὅποιον ἔλα-
βον ἀπὸ χεῖρας, περιστράφη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν
κηπουρικὴν, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ γεί-
τονός μου, ὅστις ἐπέδειξεν εἰς τὴν τεθαυμάμε-
νην ἀμάθειάν μου ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς σο-
φίας του. Ἀρρομὴν δὲ λαθῶν καὶ ἐκ τῶν ἐπαί-
νων οὗς ἀπηύθυνα πρὸς τὰ πολυειδῆ ῥόδα του
ἔφερον ἐμπρὸς μας : τὸ ἐν ἐκ τῶν ἀνθοδοχείων
καὶ ἤρχισε νὰ μετὰ διδάσκῃ τὴν ὀνοματολο-
γίαν των.

— Ὅλα τὰ γένη αὐτὰ εἶνε εὐγενῆ, ὅλα τὰ
ἔχω φέρῃ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Πολλὰ εἶνε σπα-
νωτάτα καὶ μετὰ πολὺν κόπον κατώρθωσα νὰ τὰ
εὐρω καὶ νὰ τὰ ἀναπτύξω. Αὐτὸ εἶνε ὁ κόμης
Καβούρ, αὐτὸ ὁ Ἀβγουστος Μὲ μετὰ τὸ γλυκὺ
τριανταφυλλί του χρῶμα καὶ τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα
τῶν καλύκων του, αὐτὸ τὸ λαμπρὸν ποῦ ἔχει
χρῶμα κρέατος εἶνε ὁ Ἀδάμ. Νὰ καὶ ὁ Νιφετός,
νὰ καὶ ἡ Σιλφίς ! . . . Ἄ ! αὐτὸ ἐξήκουσα, αὐτὸ

τὸ λευκὸν τὸ μικρὸν· κυττάξετε εἰς τὸ κέντρον
ποῦ ἔχει γραμμὰς κυκλῆς ὡσὰν ἐκτίνας. Αὐτὸ
εἶνε ἄγνωστον εἶδος, εἰς κανένα κατάλογον δὲν
ὑπάρχει, εἰς κανέν συγγραμμά ἀνθοκομίας. Δὲν
ἠξέφυρα πῶς ἐγεννήθη ἐδῶ, ἡ κόρη μου τὸ πα-
ρετήρησε πρῶτη καὶ τὸ ἐβάπτισεν ἐκείνη ὅπως
εἶχε τὸ δικαίωμα τὸ ὀνόμασεν : *Αμαρυλλίδα*.
Θὰ τὸ στείλω κάποτε εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ
προσθεθῇ εἰς τοὺς καταλόγους μετὰ τὸ ἑλληνικὸν
τοῦ αὐτοῦ ὄνομα.

Ὁ κ' Ἀναστάσιος ἐξηκολούθη ἀπαριθμῶν σει-
ρὰν ὀνομάτων ῥόδων, ἀλλὰ τὸ ἐδικὸν μου ἐνδια-
φέρον προσηλώθη μόνον εἰς τὴν *Αμαρυλλίδα*.
Τὰ χεῖλ' ἐπανάληψεν τὸ εὐφρων καὶ γλυκύτα-
τον ὄνομα τὸ ὅποιον καὶ τώρα ἀκόμη ἐν τῇ σιγῇ
τῆς νυκτὸς προσέρω καὶ ἀκούω ὁ ἴδιος Ἀμαρυλ-
λίδι ! Ἀμαρυλλίδι ! δὲν ἔχει πλέον δι' ἐμέ ἄλλο
ὄνομα ἐκείνη ! Καὶ τῆς ἀρμόζει τόσον ! Ἀμα-
ρυλλίδι . . . Κρῖμα, ποῦ δὲν ἔχω ἐδῶ ν' ἀποστη-
θίσω τὸ τρίτον εἰδύλλιον τοῦ Θεοκρίτου !

Ἐν τούτοις συνεχῆς τριγμός, ἐκ τοῦ παρακει-
μένου δωματίου προερχόμενος, μ' ἔκαμε νὰ στρέ-
ψω πολλάκις τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν κλειστὴν θύ-
ραν αὐτοῦ. Ὁ κ' Ἀναστάσιος τὸ παρετήρησεν :
— Εἶνε ἡ κόρη μου ἐκεῖ, εἶπε μειδιῶν καὶ
ἐργάζεται.

— Ἐργάζεται ; τί εἶδους ἐργασία εἶνε αὐτὴ
ἡ ὅποια κάμνει τόσον κρότον.

— Ὁ ἐργαλειός . . . ὕφαινε.

Καὶ ἐν ᾧ ἐκπληκτος προσέβλεπον αὐτόν, ἠγέρ-
θη καὶ ἤνοιξεν ἡρέμα τὴν κλειστὴν θύραν. Εἶδον
τότε πρῶτην φορὰν τὸ εἰς ἡμᾶς τοὺς κατοίκους
τῆς πρωτεύουσας ἄγνωστον μηχανήμα τῆς ἐγ-
χωρίου ὑφαντουργίας, ὠρθούμενον ὡς μέγαν σκε-
λετὸν προκατακλυσμαίου ζώου. Ἐκείνη ἐκάθητο
πρὸ αὐτοῦ χαμηλά, ἴστατο δὲ παρέκει βοηθοῦ-
σα αὐτὴν, εὐσωμος καὶ εὐμορφος μελαγχρινὴ χω-
ρικὴ ἐν καθαρῷ καὶ ἐορτασίμῳ στολῇ.

Ἄμα μετὰ εἶδεν ἐκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ μ' ἐ-
χαιρέτισε προσημένιστα.

— Πρῶτην φορὰν βλέπετε ἐργαλειὸν βέβαια,
ἐλάτε κοντιότερα.

Ἐπλησίασα.

— Θέλετε νὰ σᾶς κάμω μᾶθημα ὑφαντικῆς ;
αὐτὸ εἶνε τὸ ὑφάδι, αὐτὸ τὸ σημάρι, αὐτὸ τὸ
ῥτέρι, αὐτὸ τὸ γάρσιο . . . Εἶμαι βλέπετε δυνατὴ
εἰς τὴν τέχνην· τί λές, Μαριώ ; προσέθηκεν, ἀπο-
τεινομένη πρὸς τὴν χωρικήν.

— Ἡ κυρὰ μας εἶνε ἡ καλλίτερη ὑφάντρια
ἐστὶ χωριό, ἐναθρονομένη εἶπεν ἡ χωρική διὰ τῆς
σεσυρμένης φωνῆς τῆς.

— Καὶ ἀπὸ πρῶτον σᾶς συγχαρῆ κάνεις
διὰ τὴν θαυμασίαν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν προ-
κοπήν σας, ἠμπορεῖ νὰ σᾶς ἐρωτήσῃ τί εἶνε αὐ-
τὸ τὸ ὅποιον ὕφαινατε ;

— Εἶνε ζωνάρι, ὅπως αὐτὸ ποῦ φορεῖ ἡ Μα-
ριώ.

— Καὶ θὰ τὸ χαρίσετε εἰς καμμίαν χωρικήν ;
— Ὅχι, τὸ θέλω διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἔχω
κάμη ἐνδυμασίαν χωρικήν ὀλοκλήρον.

Εὐθὺς ἐφαντάσθη πόσον εὐμορφος θὰ ἦτο ἐν
τῇ γραφικῇ ἐκείνῃ περιβολῇ.

— Καὶ πότε θὰ τὴν φορέσετε ;

— Τί σᾶς μέλει ! ἀπήντησε μετὰ πονηροῦ μει-
διάματος.

— Ὁ ἐργαλειός καὶ αὐριον θὰ ἦνε εἰς τὴν
θέσιν του, ὑπέλαθεν ὁ κ' Ἀναστάσιος, καὶ ἡ ὥρα
περνᾷ. Θέλωμεν τρία τέταρτα ἕως τὴν *Βρυσού-
λαν*, ἔλα προκομμένη μου, ἄφησε πλεῖα τὴν δου-
λειά, προσέθηκε, καθιστῶν ὡς οἶόν τε θεραπευτι-
κὴν τὴν φωνὴν του.

Ἡ κόρη ὑπήκουσε, ἀνεσηκώθη, ἐτίναξε τὰς
κλωστὰς ἀπὸ τὴν κομψὴν ποδιάν τῆς καὶ ἀνέβη
πηδῶσα τὴν κλιμακὰ τοῦ ἄνω πατώματος.
Μετὰ μίαν στιγμὴν κατῆλθε πάλιν ἑτοιμος. Ἡ
μάγισσα ἀπεράσισε λοιπὸν καὶ καλὰ νὰ μετὰ τρελ-
λάνη ! Ποῦ εὐρήκε πάλιν τὸν κομψὸν αὐτόν ἀ-
χυρόπλεκτον πῖλον, ὁ ὅποιος τῆς ἐπήγαγε τόσον
μετὰ τὸν πλατὺν γυρὸν του :

Μόλις ἠτοιμάσθημεν νὰ ἐξέλθωμεν, ὡς νὰ
τῆς ἦλθεν αἶφνης κάτι εἰς τὸν νοῦν, καὶ ἔφυγε
δρομαία :

— Αἱ, αἱ, ποῦ τρέχεις μόνη σου ; ἔκραξε δυ-
σαναχτητῶν ὁ πατὴρ τῆς.

— Καλέ, ξέχασα νὰ ταγίσω τὰ περιστέρια
μου, ἀπήντησε ἐκείνη γοργῶς ἐπιστραφεῖσα καὶ
σταματήσασα μόλις τὸ βῆμα.

— Τὰ ταγίζει ἡ Μαριώ . . . Τί τρόπος εἶνε
αὐτός νὰ μᾶς κάμνης νὰ σὲ προσμένωμεν ὀρ-
θοί !

— Ἐλάτε καὶ σᾶς εἰς τὴν αὐλήν.—Κύριε
Στέφανε, προσέθηκεν ἀποτεινομένη πρὸς ἐμέ, δὲν
τὰ εἶδατε τὰ περιστέρια μου, ἐλάτε ! Καὶ μοῖ
ἐνευτεν ἐπιμόνως διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς
χειρὸς.

Ἐπῆκουσα εὐχαρίστως καὶ τὴν ἠκολούθησα
εἰς τὸ κηλιδωτὸν περίφραγμα. Εἶδα τότε ἀ-
παραμίλλως θελατικὸν θέαμα· τὰ περιστέρια ἐκα-
τὸν ἴσως τὸν ἀριθμὸν ὅλα λευκὰ εὐθὺς ἄμα τὴν
εἶδαν, ἡμερωμένα καὶ ἀγαπημένα, ὅπως τὰ εἶ-
χεν, ἐσυνάχθησαν ὅλα γύρω τῆς, ἄλλα ἐπετε-
ρίζαν εἰς τοὺς ὤμους τῆς ἄλλα εἶνε τὰ χεῖρά τῆς
καὶ τῆς ἄρπαζαν ἀπ' ἐκεῖ τὸ σιτάρι, τὸ ὅποιον
ἔρριπτεν ἐν ἀφθονίᾳ· ἐκείνη δὲ ἄλλα ἐθώπευεν, ἄλ-
λα δ' ἐδίωκε γελῶσα, διότι ἤρχοντο καὶ τὴν
ἐγαργαλίζον εἰς τὸν λαϊμὸν μετὰ τὸ ῥάμφορ· τὰ δὲ
μικρότερα τὰ κατεφίλει καὶ τοῖς ὁμίλει ὡς νὰ ἦ-
σαν μικρὰ παιδιὰ . . .

Τὶ θαυμάσιος περίπατος καὶ πόσῃ διαφορᾷ
εἶχεν ἀπὸ ἐκείνον τὸν ὅποιον ἔκαμα χθὲς μετὰ τὸν
κωφὸν Γερονίκον, τὸν χωρικὸν τοῦ θεοῦ μου. Ἄ !

μάλιστα, έτσι τὴν ἐνόησεν ἡ ἐξοχὴν...

Διὰ τὴν φράσωμεν εἰς τὴν *Brysoῦ-lar*, διήλθομεν ἐλικοειδεῖς ἀτραπούς διὰ μέσου σχίνων καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν πεύκων πυκνοφύλλων. Ἡ *Brysoῦ-la* εἶνε ὁπῆ ἐπὶ βράχου ἀπὸ τῆς ὑποίας σταλάζει ὕδωρ διαυγές ὡς κρύσταλλον, κεῖται δ' ἐντὸς φάραγγος ἣν καθιστᾷ γραφικωτάτην μακρὰ συστοιχία γιγαντιαίων πλατάνων. Ἐκαθήσασμεν ἐκεῖ ἐπὶ ἐρριμμένου κορμοῦ δένδρου. Ἐπὶ τῶν πλατάνων ἐπάνω ἐκελάδου ἀηθρόνες καὶ κάτω οἱ βάτραχοι ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἠμιλλῶντο φιλοτίμως πρὸς αὐτάς.

— Τί ἀρμονία! εἶπεν ἡ Ἀμαρυλλίς, θὰ πάγω νὰ τοὺς εἰπῶ νὰ σιωπήσουν αὐτοὶ οἱ φλύαροι.

Καὶ ἐβάδισεν ἀληθῶς πρὸς τὸ λιμνάζον ὀλίγον ὕδωρ μετὰ τὴν κωμικῆς ἀποφάσεως, ὥστε καὶ ὁ πατήρ της καὶ ἐγὼ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μὴ γελάσωμεν. Ἐπειτα διηυθύνθη πρὸς τὴν βρύσιν καὶ ἤρχισε νὰ νίπτῃ τὰς χεῖράς της· ἐπλησιάζασμεν καὶ ἡμεῖς. Ἐκεῖνη ἀφῆρεσε τὸν πῖλόν της καὶ τὸν ἐκρέμασεν εἰς τὸν κλάδον ἐνὸς πλατάνου, συνήνωσεν ἔπειτα τὰς παλάμας κάτωθι τοῦ σταλάζοντος ὕδατος καὶ κύψασα τὴν κεφαλὴν ἤρχισε νὰ βοᾷ ὕδωρ ἐντὸς αὐτῶν.

— Ὠραία κατάστασις! εἶπεν ὁ κ. Ἀναστάσιος, ἕνα ποτήρι δὲν ἐνθυμήθηκα νὰ πάρῃς μαζί, ἐνῶ ξεύρεις ὅτι τὸ νερὸν αὐτὸ μοῦ ἀρέσει περισσότερο ἀπ' ὅλα τὰ νερά τοῦ χωριοῦ.

Ἐκεῖνη ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν. Ὡς ἐκ τῆς κεχυθείας θέσεως τὸ αἷμα εἶχεν ἀνέλθῃ εἰς τὴν μορφήν της. Ῥοδοκόκκινος, μετὰ τὰ χεῖλη καὶ τὴν ρίνα καὶ τὴν σιαγόνα ἀποστάζοντα ὕδωρ, ἦτο ὑπὲρ ποτε δροσερὰ καὶ θελκτικὴ.

— Ὅριστε ποτήρι, εἶπε πρὸς τὸν πατέρα της τεινύουσα τὰς παλάμας πλήρεις ὕδατος μετὰ τὴν πειστικῆς χάριτος, ὥστε δὲν ἐδίστασεν ἐκείνος νὰ κενώσῃ ἐπανειλημμένως ταύτας.

— Ὄψ, βραβεύμαι! εἶπε τέλος, αὐτὸ δὲν εἶνε ποτήρι τοῦ νεροῦ... εἶνε τοῦ ρακιοῦ, καὶ ἐγέλασεν ὁ ἴδιος διὰ τὸν φιλοφρονητικὸν ἀστεϊσμόν πρὸς τὰς ἀληθῶς μικρὰς χεῖρας τῆς κόρης.

— Καλὰ, καὶ ὁ κύριος Στέφανος πῶς θὰ πιῇ νερὸν, προσέθηκεν αἰφνης προσδύλεπων με, ὡς νὰ μ' ἐζήτηι συγγνώμην.

— Μπᾶ, ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι, εἶπε μετὰ τὴν παιδικιωτέρην ἀρέλειαν. Ἀφοῦ δὲν ἔχομεν ἄλλο—ἄς μᾶς συγχωρήσῃ.

Καὶ μοὶ εἶταί τις τὰς λευκὰς παλάμας της πλήρεις ὕδατος.

Ἐδίστασα. Αὐτὸ ἦτο πάρα πολὺ· νὰ πῶ νερὸν μὲς ἀπὸ τὰς χεῖράς της, νὰ τὰ ἐγγίσω σχεδὸν μετὰ τὰ χεῖλη μου; Ἦτο θρασύτης, αὐθάδεια. Ἄν ἐκεῖνη εἶχε τὴν ἀπερισκεψίαν νὰ τὸ προτείνῃ ἔπρεπε νὰ τὸ δεχθῶ τάχα ἐγὼ, νὰ γείνω συνένοχος ἐνὸς ἀτόπου;

Ὁ κ. Ἀναστάσιος εἶδε τὸν δισταγμὸν μου.

ἢ δὲν ἐνόησεν αὐτὸν ἡ προσεποικηθῆ ὅτι δὲν τὸν ἐνόησε.

— Πιέτε ἂν διψᾶτε, εἶπε. Τί; φοβεῖτε μὴ κουρασθῆ; καλλίτερα διὰ νὰ μάθῃ ἄλλοτε νὰ μὴ λησμονῆ.

Τί νὰ κάμω; ἔκυψα τὴν κεφαλὴν καὶ μεθ' ὅσης ἠδυνήθην περισσότερο ἀβρότητος, ἐρρόφησα τὸ περιεχόμενον ὕδωρ. Ἄλλ' ἠσθάνθηθον συνάμα τοὺς πόδας μου τρέμοντας, τὸν νοῦν μου σαλευόμενον, ὡς νὰ ἔπια ὄχι ὕδωρ, ἀλλ' ἰσχυρότατον οἶνόν πνευμα. Δὲν ἐτόλμησα νὰ ἐπαναλάβω τὴν δόσιν:

— Εὐχαριστῶ πολὺ, εἶπα· τὸ νερὸν εἶνε θαυμασιόν, τὸ ποτήρι θαυμασιώτερον καὶ ἐξοχος ὁ κεραστής, ἀλλὰ δὲν διψῶ...

— Βαρύνεται τὸν ἴδιον δρόμον πάλιν! εἶπε μετὰ θελκτικῆς προπετείης ἐνῶ ἔδενεν ὑπὸ τὴν σιαγόνα τὰς ἐρυθρὰς ταινίας τοῦ πῖλου της· νὰ γυρίσωμεν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς.

— Μὰ ξεύρεις; εἶνε μακρύτερα.

— Καὶ τί μ' αὐτό; Σεῖς περιπατεῖτε πολὺ...

— Καὶ ὁ κύριος Στέφανος ποῦ εἶνε ἀσυνείθιστος ἀπὸ δρόμους.

— Καλέ τί ἀσυνείθιστος!... ὁ πατέρας μου σὰς θαρρεῖ κανένα γέρον, εἶπεν ἀποτεινομένη πρὸς ἐμὲ καὶ προσδύλεπούσα με κατὰ πρόσωπον, ἵνα βεβαιωθῇ περὶ τοῦ ἐναντίου.

— Μὴ ἀνησυγῆτε δι' ἐμὲ, εἶπευσα νὰ προσθέσω· πηγαίνομεν ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιὰν καλλίτερα, νὰ ἰδῶ καὶ τὸν ἄλλον δρόμον.

Ἡ Ἀμαρυλλίς προσπορεύετο ζωηρὰ πάντοτε καὶ ἀκούρατος. Ἀγαπᾷ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους ὡς ἀγριόγιδον καὶ πολλάκις λοξεύει ἀπὸ τῆς εὐθείας καὶ πεπατημένης ἀτραποῦ διὰ νὰ εὕρῃ βράχον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον νὰ πηδήσῃ ἢ μικρὸν κατήφορον διὰ νὰ τὸν κατέλθῃ τρέχουσα. Καὶ ἔχει ἀποκτήσῃ τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ μὴ ὀλισθαίνῃ ἐπὶ τῶν ὀλισθηρῶν φύλλων πεύκης, ἀτινα καλύπτουσι τὴν γῆν, ἐνῶ ἐγὼ μεθ' ὅλον τὸ συντηρητικὸν βᾶδισμά μου δις καὶ τρίς ὀλίγον ἔλειψε νὰ στρωθῶ κατὰ γῆς πρὸς μεγάλην αὐτῆς τέρψιν.

Τί εὐμορφος ὁ δρόμος αὐτὸς πλησίον τῆς θαλάσσης! τὰ κύματα ἔχουν φάγη καὶ ὀλονὲν τρώγουν τοῦ βουνοῦ τὰς ὑπερβαίνας αἰ ὁποῖαι ὀρθοῦνται ἀπότομοι, καταξεραισμένοι ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῆς θαλάσσης· καὶ καθὼς εἶνε κατακόκκινον τὸ χῶμά των νομίζεις ὅτι φαίνονται τὰ πληγωμένα, τὰ αἱματωμένα σπλάγγνα τοῦ βουνοῦ. Ἐπάνω μέχρι τοῦ τελευταίου χείλους βλέπει κανεὶς πύκνα ὕψηλά. Πολλῶν αἰ βίβλαι δὲν εὐρίσκουν πλέον στήριγμα εἰς τὴν φαγωμένην γῆν καὶ γέρουν πρὸς τὴν ἀκτὴν καταδικασμένα εἰς βέβαιον θάνατον, ἐνῶ ἄλλα κατέπεσαν ἤδη καὶ κοίτονται ξηρὰ καὶ ἄψυχα ἐπὶ τῶν βράχων καὶ τῶν χαλίκων.

Ἡ Ἀμαρυλλίς, ἐν ᾧ περιεργάζετο τὸ ἀνώμα-

λον ἐδαφος τῆς παραλίας, ἀφῆκεν αἰφνης κραυγὴν χροῦς, ὡς ν' ἀνεκάλυψε πολυτίμον τι, καὶ ἔκυψεν ἵνα τὸ περισυλλέξῃ. Κατηυθύνθη δὲ πρὸς ἡμᾶς δρομαία κρατοῦσα ἀνά χεῖρας γαλανὰ ὄστεῶδη ἄνθη.

— Ἀμάραντα, ἐφώνησεν, ἄνθισαν τί καλά! θὰ μαζεύσω τώρα, ὅσα ἠμπορέσω.

— Μὰ τί θὰ τὰ κάμῃς πάλιν; εἶπεν ὁ πατήρ της.

— Μπᾶ! τὰ θέλω· μοῦ χρειάζονται. Καὶ ἔτυψε μετὰ χαριέντος πείσματος τὸν δεξιὸν γρόνθον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς παλάμης. Καθίστε σεῖς μετὰ τὸν κύριον Στέφανον εἰς τοὺς βράχους ἐκεῖ νὰ μὴ σὰς φουᾷ καὶ ἀέρας, παρετήρησε δι' εἰρωνικοῦ τόνου—κ' ἐγὼ θὰ συνάξω ἔχει πλῆθος.

— Ἄν θέλετε σὰς βοηθῶ κ' ἐγὼ, εἶπα.

— Ἀκοῦτ' ἐκεῖ ἂν θέλω! ἔλατε λοιπὸν μαζί μου.

Ἐν ᾧ ὁ πατήρ της ἐκάθητο ἐπὶ βράχου κατὰ τὴν συμβουλήν αὐτῆς, παραγγέλλων μόνον διὰ παρακλητικῆς φωνῆς νὰ μὴ μᾶς νυκτώσῃ μετὰ τὰ μάραντά της, ἐγὼ τὴν ἠκολούθουν καὶ ἤρχισαμεν τὴν συλλογὴν. Βαθμηδὸν δ' ἀπεμακρύνθημεν ὀλίγον τῆς θέσεως ὅπου ὁ κ. Ἀναστάσιος ἐκάθητο καὶ δὲν τὸν ἐβλέπομεν πλέον.

Διὰ μίαν στιγμὴν ἐσυλλογίσθην τὸ παράδοξον καὶ ἀπροσδόκητον τοῦ πράγματος καὶ ἐγέλασα χωρὶς νὰ τὸ θέλω.

— Τί γελάτε; ἠρώτησε περιέργως.

— Ἄν μοῦ ἔλεγε κάμμια γύφτισσα πέρυσιν ἂν σήμερον, ὅτι μετὰ ἕν ἔτος τὴν αὐτὴν ἡμέραν θὰ συνάξω ἄμάραντα εἰς μίαν ἔρημη ἀκρογιαλιὰ τῆς Ἑλλάδος, θὰ μοῦ ἐφαίνετο τόσον ἀδύνατον, τόσον ἀστείον, ὥστε θὰ τὴν ἐκρήμιζα ἀπὸ τὴν σκάλαν. Καὶ ὅμως...

Ἐπειράχθη· μετὰ παρετήρησε λοξῶς καὶ ἔκυψε πάλιν τὴν κεφαλὴν:

— Ὡστε σὰς φαίνεται ἀστείον πρᾶγμα νὰ συνάξῃ κανεὶς ἄμάραντα! Ἐχετε δικαίον· πηγαίνομεν, ὁ πατέρας μᾶς προσμένει.

Ἐλυπήθην ἐγκαρδίως καὶ μετενόησα διὰ τὴν ἄτοπον πρᾶξίν μου, ἂν καὶ δὲν ἦτο δὴ τοιαύτη ὥστε νὰ τὴν πειράξῃ. Καὶ εὐρέθην τόσον συγκεχυμένος ὥστε οὔτε ἐξηγήσεις νὰ τῆς δώσω ἠδυνήθη, οὔτε τίποτε. Εἶχα συλλέξῃ ἀρκετὰ ἄμάραντα καὶ τῆς τὰ ἐπέδωκα. Μοῦ εἶπεν ἐν εὐχαριστῶ στεγνὸν καὶ ξηρὸν ὡς τὰ ἄμάραντα καὶ τὰ συνήνωσε μετὰ τὰ ἰδικὰ της. Ἀφοῦ δὲ ἐβάδισε δύο τρία βήματα ἔμπρός, τὰ ἔρριψεν ὅλα μαζί εἰς τὴν θάλασσαν.

— Κάτι με ἀδειανὴ χεῖρα; ἠρώτησεν ἐκπληκτος ὁ κ. Ἀναστάσιος, καὶ τὰ μάραντα;

— Ἦτον μιᾷ σπῆκα ἐπάνω, εἶπε σοβαρῶς, καὶ γιὰ νὰ μὴ μὲ κεντρώσῃ τὰ ἐπέταξα εἰς τὴν θάλασσαν.

Εἶχε χάσῃ ὅλην τὴν ζωηρότητά της πλέον.

Ἐβάδιζε πλησίον τοῦ πατρὸς της κατηφῆς καὶ σιωπῶσα. Κ' ἐγὼ δὲ εἶχον μελαγχολήσῃ καθ' ὑπερβολὴν.

Ἦτο τρόπος ἀληθινὰ, αὐτὸς ὁ ἰδικὸς μου; Δι' ἀδελφιωτάτης ἀστειότητος νὰ ταράξω τὴν χαράν, τὴν εὐθυμίαν τῆς καλῆς κόρης! Εἰς ἀπόδοσιν ὅλης τῆς πρὸς ἐμὲ χριστάτης καὶ εὐμενοῦς φιλίας, ἦν τόσω ταχέως καὶ προθύμως παρέσχεν ἐγὼ νὰ φανῶ ἀγροικότερος τοῦ τελευταίου χωρικοῦ της! Ὠραίων ἰδέαν θὰ ἐσχημάτισε περὶ ἐμοῦ! Ἐως ἐδῶ ἦτο ἡ εὐτυχία μου, ἔως ἐδῶ τὰ εἰδυλιακὰ ὄνειρά μου!

Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ κρατήσω τὸν ἑαυτὸν μου, ἔπρεπε νὰ προσποιηθῶ εὐθυμίαν καὶ διάθεσιν. Ἄν ὁ κ. Ἀναστάσιος παρετήρηι τὴν ἀφηνιδιαν μεταβολὴν καὶ τῶν δύο μᾶς τί ἠδύνατο νὰ υποθέσῃ; Ἴσως ἄλλο παρά τὸ ἀληθές καὶ τότε ἀλλοίμονον. Θὰ μ' ἐνόμιζεν ἴσως τὸν οὐτιδανώτερον ἄνθρωπον τοῦ κόσμου. Ἠρχισα μαζί του πολιτικὴν συζήτησιν σκοπίμως, ἵνα δικαιολογηθῇ ἢ μὴ συμμετοχὴ τῆς κόρης καὶ ἐπέμενα τοσοῦτον πεισμόνως εἰς τὰς ιδέας μου, ἀντιθέτους πρὸς τὰς ἰδικὰς του, ὥστε ἡ συνδιάλεξις μᾶς παρετάθη καὶ κατὰ τὸ γεῦμα. Εὐτυχῶς συνεζήτηι χωρὶς νὰ θυμῶνῃ, ἄλλως τώρα συλλογίζομαι ὅτι δύο τρεῖς φορὰς ὕψωτα τότε τὸν τόνον τῆς φωνῆς, ὥστε ἂν ἦτο ἀλλοῖου χαρακτῆρος, βεβαίως θὰ τὰ ἐδιώρθωνα καὶ μαζί του, ὅπως καὶ μετὰ τὴν κόρην του, καὶ θὰ ἔμενα πάλιν εἰς τὴν χαριτωμένην συντροφικὴν τοῦ ἐπιστάτου τοῦ θεῖου μου, καὶ τοῦ κωφοῦ Γεροντίου!

[Ἐπὶ τῆς συνέχια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

IB'

Πύργος τῆ 29 Ἀπριλίου

Γνωρίζεις ἴσως ὅτι διαρκούντος τοῦ Μαΐου γάμοι δὲν τελούνται ἐν Ἑλλάδι. Οὔτε ὁ Νόμος ἀπαγορεύει τοῦτο, οὔτε ἡ Ἐκκλησία, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐπικρατεῖ τὸ ἔθιμον γενικῶς ἐνταῦθα. Σχετίζεται ἀρὰ γε πρὸς ἀρχαίαν τινὰ παράδοσιν; Πιθανόν! Ἐν τούτοις φέρεται καὶ ἄλλη τοῦ πράγματος ἐξηγήσις, ἥτις, καὶ εἰ μὴ ἀληθής, ἔχει ὅμως σημασίαν καθὼς ἐμφανίοντα πόσον μένει βαθέως ἐγκεκαρχαγμένον εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὸ αἶσθημα τῶν ἱστορικῶν περιπετειῶν του. Λέγεται ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη ἐπεκράτησεν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Χριστιανικὴ αυτοκρατορία καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Πατριολόγος κατέπε-

σαν ἡμῶν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς τῆν 29ῃν Μαΐου 1453, ἔκτοτε δὲ ἤρχισεν ἡ δουλεία. Ὁ μὴν Μαΐος, ὁ μὴν τῶν ῥόδων, ὁ ἐπαγγελόμενος χάριν καὶ εὐτυχίαν, ἔθεωρήθη ἔκτοτε ὡς μὴν ἀπορίας, ὡς θλιβερὰ ἀνάμνησις, ὡς μὴν κατὰ τὸν ὅποιον δὲν ἐπιτρέπεται χαρὰ, χαρὰ δὲ εἰς τὴν γλώσσάν μας σημαίνει τελετὴν γάμου.

Ὡστε λοιπόν, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐπιτρέπει τοὺς γάμους διαρκούτης τῆς πρὸ τοῦ Πάσχα τεσσαρκοστῆς, ἡ δὲ συνήθεια ἐξαιρεῖ καὶ τὸν Μαΐον, τελοῦνται εἰς ἀνάγκης πολλοὶ γάμοι κατὰ τὸν Ἀπρίλιον. Σήμερον εἶναι ἡ τελευταία Κυριακὴ τοῦ μηνός, καὶ ὅσα ζεύγη δὲν ἐπρόβλεψαν νὰ εὐλογηθῶσιν εἰς τὸ μετὰ ζῦ, σπεύδουν νὰ στεφανωθῶσι διὰ νὰ μὴ μείνωσιν ἔξω τοῦ ὕμνου μέχρι τοῦ Ἰουνίου. Ὡς φαίνεται, τὰ τοιαῦτα ζεύγη εἶναι πολλὰ ἐνταῦθα καὶ εἰς τὰ περίχωρα, διότι ὅλοι τοῦ Πύργου αἱ ἀμαξίαι ἐμισθώθησαν διὰ τοὺς σημερινούς γάμους. Ἐπρεπε ἀπὸ τῆς γῆς νὰ προσοήσωμεν περὶ ἐξαρχολίσεως ἀμάξης· σήμερον δὲν εὐρίσκομεν ἀμάξη-λάτην εὐδιάθετον. Πάντες ὑπεχρεώθησαν διὰ τοὺς γάμους. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἡ ἀλωπις τῆς Κωνσταντινουπόλεως μᾶς κρατεῖ σήμερον εἰς Πύργον καὶ μὲ ἀναγκάζει νὰ ἀναβῶ εἰς ἄλλοτε τὴν εἰς Χλομοῦσι ἐπίσκεψιν, καθόσον θὰ ὑπάγωμεν κατ' εὐθείαν αὐριον εἰς Πάτρως, διὰ νὰ προφθάσωμεν τὸ μεθαύριον ἀναχωροῦν ἐκεῖθεν ἀτμόπλοιοι.

Ἄλλως, δὲν μεμφιμοιρῶ οὐδαμῶς διὰ τὴν ἐξ ἀνωτέρας βίας παράτασιν τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς. Ἀπ' ἐναντίας. Τὸ ξενοδοχεῖόν μας κίττι ἐπὶ τῆς γωνίας δύο ὁδῶν, αἵτινες ἐνούμεναι ἀποτελοῦν τὸν μεγάλον δρόμον τοῦ Πύργου, ἀπὸ δὲ τὸ πρῶτ' ἕως τὸ ἐσπέρως εἶχα ἐκ τοῦ ἐξώστου ἀδιάκοπον θέαμα. Οἱ χωρικοὶ τῶν περιγῶρων συρρέουν εἰς τὴν πόλιν τὴν Κυριακὴν διὰ τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς πωλήσεις των, διὰ τὰς ὑποθέσεις των ἐν γένει, ἢ καὶ ἀπλῶς διασκεδάσεως χάριν. Ἡ συρρὴ αὕτη ἀποτελεῖ εἶδος πανηγύρεως, ἢ δ' ἐπικρατοῦσα φουστανέλα ἀποκαθιστᾷ γραφικώτερον τὸ θέαμα. Γυναῖκες ὀλίγισται ἀναμιγνύονται εἰς τὸ πλῆθος. Ποῦ καὶ ποῦ διαβλίνει χωρική, συχνότερον δὲ κυρία τις φέρουσα καπελῖνον καὶ συνοδευομένη ἀπὸ τὸν σουρτουκοφόρον σύζυγόν της. Ἄλλ' ἐὰν τὸ ὄρασιον φύλον εἶναι σπάνιον κάτω εἰς τὴν ὁδόν, ἀποζημιούμεθα βλέποντες τὰς γείτονάς μας παρουσιάζομένας εἰς τὰ παράθυρα καὶ τοὺς ἐξώστους πρῶτον τῆς μιᾶς καὶ κατόπιν τῆς ἄλλης σειρᾶς τῶν ἐκατέρωθεν οἰκιῶν, καθόσον ὁ ἥλιος μετατοπιζόμενος ἀφίει εἰς τὴν οἰκίαν τὰς δύο πλευρὰς τῆς ὁδοῦ.

Ἄλλ' καὶ αἱ γαμήλιοι πομπαί, ἐνεκα τῶν ὁποίων ἀνεβλήθη ἡ ἀναχώρησίς μας, διέβησαν καὶ αὐταὶ ὑπὸ τὰ παράθυρά μας. Ἐδικιούμεθα νὰ περιμένωμεν ταύτην τοῦλάχιστον τὴν ἱκανοποίησιν· τὰς εἶδομεν μάλιστα δις διερχομένας, κα-

θόσοι τὰ συνοικίαι ἐγίνοντο μετὰ ζῦ οἰκογενειῶν κατοικουστῶν διάφορα χωρὶς εἰς τὰ δύο ἀντίθετα μέρη τῆς πόλεως, ἡ δὲ συνοδία μεταδίδουσα κατὰ πρῶτον εἰς τὸ χωρίον τῆς νύμφης τὴν παρακαλεῖ καὶ ἐπανέρχεται ἐν θριάμβῳ εἰς τὸ χωρίον τοῦ γαμβροῦ. Προηγούνται τῆς πομπῆς χωρικοὶ ἐφιπποὶ καλπάζοντες ζωηρῶς ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐπὶ τῆς λιθοστρώτου ὁδοῦ, ἀκολουθοῦν δὲ αἱ ἀμαξίαι, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πολυάριθμοι, ἀναλόγως τῶν μέσων ἢ τῶν ἐπιδεικτικῶν ὀρέξεων τῶν οἰκογενειῶν. Εἰς Ἀθήνας συνειθίζεται ἡ προγαμικία ἐφ' ἀμάξης ἐκθεσις τῆς προικῆς ἢ μέρους τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν κινήτων. Ἐνταῦθα δὲν εἶδα οὕτω ἐπιδεικνυόμενα οὔτε στρώματα, οὔτε ἐνδύματα, οὔτε σκευὴ μουσικῆ. Ἡ πρώτη ἀμάξα κατείχετο ὑπὸ μουσικῶν οἵτινες διὰ βοῆς καὶ τυμπάνων διέιδον θορυβωδῶς τὴν φαίδραν τοῦ γάμου ἀγγελίαν, κατόπιν δὲ ἤρχετο ἡ φέρουσα τὴν νύμφην ἀμαξίαι. Εἶδα τρεῖς νύμφας, νέας, καλὰς τὴν ὄψιν, πλήρεις ὑγείας καὶ τὰς τρεῖς. Αἱ δύο ἔφερον καλὰ χωρικά ἐνδύματα, ἀλλ' ἡ τρίτη... ὁ πολιτισμὸς, ὅποσοι ἀνοηταί γίνονται ἐπ' ὀνόματί σου! ἡ τρίτη ἔφερε στολὴν μεταξωτὴν καὶ ἀνθη πορτοκαλέας ἐπὶ κεφαλῆς! Ἐρυθρίασεν ὅτε ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὴν διόπτραν διὰ τῆς ὁποίας τὴν ἔβλεπα, κατέλαθε δὲ κ' ἐμὲ αἰσθημα συστολῆς ὅτε εἶδα ὅτι τὴν ἐτάραξεν ἡ περιέργειά μου καὶ κατέβησεν τὴν διόπτραν.

Αἱ πολλὰ ἀμαξίαι, εἰς τὸ μᾶλλον ἢ στολὴ τῆς νύμφης, εἶναι σημεῖον, καὶ σημεῖον ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιδεικτικόν, τῆς εὐπορίας τῶν χωρικῶν τούτων. Ἐνοεῖ τις, — τὸ βλέπει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν — ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλλείψις χρημάτων ἐνταῦθα. Πρόσθετον τούτου ἀποδείξιν παρέχει ὁ μικρὸς καθαριστὴς τῶν υποδημάτων μου, μὲ τὸν ὅποιον εἶχα τὸ πρῶτ' ἐκτεταμένην συνδιάλεξιν.

Εὐχαριστῶς δίδω πάντοτε ἀφορμὴν ὁμιλίας εἰς τοὺς μικροὺς τούτους ἐργάτας, οἵτινες ἀποτελοῦν τὰς ἰδίαν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐξ ὧν συνήντησα εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις ὅσας περιῆλθα. Οἱ πλείστοι εἶναι Πελοποννήσιοι, συνήθως δὲ ἀναχωροῦν ἐκ τοῦ χωρίου των ὅπως ὑποβηθήσονται διὰ τῆς ἐργασίας των τὰς ἀνάγκης τῆς οἰκογενείας. Ὁ πατὴρ δυστυχεῖ, — ἴσως εὐρίσκειται εἰς τὰς φυλακὰς, — ἡ μικρὰ ἰδιοκτησία ἐνυποθηκεύθη, καὶ ἀπαιτοῦνται χρήματα πρὸς ἀπελευθέρωσίν της. Ὁ μικρὸς ἀπέρχεται διὰ νὰ καθαρῶν ὑποδήματα, ἢ νὰ πωλῆ ἑφημερίδας, ἢ νὰ μεταφέρῃ μνημόματα καὶ μικρὰ βάρη, μακρὰν — πολὺ μακρὰν τῆς πατρίδος του. Ἐνίοτε ὁ πατὴρ, ἢ ἡ μήτηρ, ἢ καὶ ὁ μικρὸς αὐτὸς συνομολογοῦν συμβόλιον μετ' ἐργολάβων μετερχομένων τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο. Ὁ ἐργολάβος προκαταβάλλει πᾶν τὸ ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ νὰ φέρῃ πρὸς αὐτὸν ὁ μικρὸς ὅτι κερδίῃ ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ὑποχρεωμένου τοῦ ἐργολάβου νὰ παρέχῃ τροφήν, κατοι-

κίαν καὶ ἐνδύμασιν εἰς τὸν παῖδα. Ἄλλ' αὐτῶν τοιούτων ἐργολάβων ἐλαττήριον δὲν εἶναι ἡ φιλοφροσύνη, ὥστε ὑφίσταται ἡ πιθανότης τῆς καταχρήσεως. Οἱ παῖδες ὁμοῦ εἶναι ἐν γνώσει τῆς προστασίας τὴν ὅποιαν τοῖς παρέχει ὁ νόμος, ὁ δὲ σωτήριος φόβος μὴ προστρέξωσιν εἰς τὴν Δικαιοσύνην πρὸς διάρρηξιν τοῦ συμβολαίου, ἐπιβάλλει συνήθως εἰς τοὺς ἐργολάβους μετριοπάθειαν τινὰ περὶ τὴν ἐκμεταλλευσίν των ἀνηλικῶν ἐργατῶν. Ἄλλ' ὅπως δὴποτε δὲν βραδύνουν οὐτοὶ νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς κηδεμονίας καὶ νὰ γείνωσι κύριοι ἑαυτῶν.

Ὁ ἐν Ἀθήναις σύλλογος Περνασσῶς συνέλαθε πρὸ τινῶν ἐτῶν τὴν καλλίστην ἰδέαν τοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ εἰς τοὺς παῖδας τούτους τὴν προστασίαν του· τοὺς διοργάνωσεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ τοῖς διευκολύνῃ τὴν εὔρεσιν ἐργασίας, ἐπιβλέπει τὴν διαγωγὴν των, τοῖς παρέχει νοσηλείαν ὅταν ἀσθενῶσι, ἐπροσπάθειε νὰ τοῖς προμηθεύσῃ ἀρμόδια ὑπονόητρα, τὸ δὲ οὐπωδέστερον, συνέστησε χάριν αὐτῶν σχολὴν νυκτερινήν, ὅπου διδάσκονται τὰ κυριώτερα μαθήματα τῆς προκτακτικῆς παιδείσεως. Ἐσχάτως μάλιστα προσετέθη ἐπιτυχῶς εἰς ταῦτα καὶ τὸ μάθημα ὀργανικῆς μουσικῆς. Τὸ καλὸν τοῦτο παράδειγμα ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλαι πόλεις, ὅπου τὰ ἀντεπιστέλλοντα μέλη τοῦ Περνασσῶς συνέστησαν ἐπίσης «Σχολὰς τῶν ἀπόρων παιδῶν.» Ταυτὴ ὑπάρχει καὶ εἰς Πύργον, τὴν συχνάζει δὲ ὁ μικρὸς καθαριστὴς μου.

Ἄλλ' ὅπως ἐπανέλωμεν εἰς τοῦτον, ἰδοὺ ἐν συνόψει ἡ ἱστορία του: Εἶναι δεκατριῶν ἐτῶν, ἔφερε δὲ εἰς Πύργον καὶ τὴν κατὰ δύο ἔτη νεώτερον ἀδελφόν του καὶ ἐργάζονται οἱ δύο ἐταιρικῶς. Ὁ πρωτότοκος ἦλθεν ἐνταῦθα πρὸ δύο ἐτῶν καὶ ἡμίσεος, μόνος κατ' ἀρχάς. Εἶναι ἐκ Δημητσάνης, κερδίζουσι δὲ οἱ δύο ἡμῶν, κατὰ μέσον ὄρον, πέντε δραχμάς τὴν ἡμέραν. Τὸν ἥρωτησα ἐὰν σκοπεύει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του: — Καὶ βέβαια! — Πότε: — Ὅταν ἀποκτήσωμεν ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός μου ἐξ ἑπτὰ χιλιάδας δραχμάς. — Καὶ τί ποσὸν ἐβάλατε ἕως τῶρα κατὰ μέρος: — Δύο χιλιάδας.

Δύο χιλιάδας δραχμάς! Βλέπεις ἐκεῖ, τὸν μικρὸν κεφαλαιοῦχόν μου!

Ἡ Κορινθιακὴ σταφίς εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ πλοῦτου ἐνταῦθα, ἰδίως διὰ τὰς ἐργατικὰς τάξεις. Μεθ' ὅλων τῶν συναγωνιστῶν τῶν Ζακυνθίων, οἵτινες μεταφέρονται σωρηδὸν ἐνταῦθα κατὰ τὰς ὥρας τῆς πολλῆς ἐργασίας, τὰ ἡμερομίσθια πληροῦνται συνήθως πρὸς πέντε ἕως ἐξ δραχμάς, κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐργασιῶν αἵτινες πρέπει νὰ γείνωσι ταχέως ἐντὸς ὁρισμένου χρόνου, ἀνατιθέζονται εἰς ὅκτῳ καὶ μέχρι δέκα δραχμῶν. Πληροποροῦμαι ὅτι ὑπῆρξαν περιστάσεις καθ' ἃς ἐπληρώθησαν καὶ μέχρι δώδεκα δραχμῶν τὴν ἡμέραν.

Τὰ εὐκόλως κερδιζόμενα χρήματα δαπανῶνται μετ' εὐκολίας, ἀνάγκη δὲ νὰ ἔχη τις ἱκανῶς ἀνεπτυγμένον τὸ αἰσθημα τῆς φειδῶς διὰ νὰ μὴ ὑποπέσῃ εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ σπαταλήσῃ πλοῦτον διὰ μιᾶς ἀποκτηθέντα. Αἱ ἐναποταμιευθεῖσαι δύο χιλιάδας δραχμαὶ τοῦ μικροῦ μου Ἀρκάδος εἶναι ὡς πρὸς τοῦτο συμπτωμα παρήγορον, ἐπὶ τοῦ ὅποιου ἠδυνάμην νὰ βασιθεύω πρὸς ἐποικοδόμησιν αἰσιολόγων συμπερασμάτων, ἐὰν δὲν ἔβλεπα τὴν στολὴν τῆς νύμφης καὶ τὰς πολλὰς τῆς συνοδίας τῆς ἀμάξης. Τὸ κακὸν ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι μέγα ἐνόσω τὰ χρήματα δαπανῶνται ἐντὸς τοῦ τόπου, διότι κυκλοφοροῦντα θὰ καταλήξωσιν εἰς χεῖρας τῶν γνωρίζοντων πῶς νὰ τὰ διαφυλάξωσι καὶ νὰ τὰ πολλαπλασιάσωσι. Ἄλλ' αὐτὸ πρᾶγμα ἀλλάσσει ὅτε ἐξοδεύονται χάριν πολυτελείας ἀναρμόστου, τῆς ὁποίας τὰ ἀντικείμενα ἔρχονται ἔξωθεν. Συναισθάνομαι ὅτι ταῦτα ἀντίκεινται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ βλέπω τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἐργατῶν μας ἐκατριζόμενα καὶ μεταδιθαζόμενα εἰς τὰ χρηματοκιβώτια τῶν ἐμπορευομένων τὰ μεταξωτὰ εἰς Λυών, ἢ εἰς τὰ συρτάρια τῶν εἰς Παρίσιους καὶ Νεάπολιν πωλητῶν χειροκτίων. Διότι εἶδα καὶ χειρόκτια, τὰ εἶδα ἐπὶ τῶν χειρῶν τῆς χωρικῆς νύμφης!

Ἄγνων ἐὰν καὶ οἱ γεωπόνοι ἔχουσι τοὺς αὐτοὺς λόγους εὐχαριστήσεως, ὡς οἱ ἐργάται. Ἀκούω ὅτι πολλοὶ αὐτῶν λέγονται κατεστραμμένοι, ὅτι τὰ ὑποθηκευμένα κτήματά των ἀνήκουν εἰς τὰς Τραπεζὰς μᾶλλον ἢ εἰς αὐτούς. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον. Ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἶναι πολυδάπανος, ἡ συγκομιδὴ δὲν εἶναι πάντοτε ἄφθονος, ἐνίοτε ἡ παραγωγὴ ὑπερβαίνει τὴν ζήτησιν, ἀνάγκη κεφαλαίων ἱκανῶν ὅπως ὑποστῇ ὁ καλλιερῆτης τὰς ζημίας τῶν κακῶν ἐτῶν μέχρ' οὐ ἔλθωσιν αἱ ὀφέλειαι τῶν καλῶν. Ἄλλ' οἱ πλείστοι στεροῦνται κατ' ἀρχάς κεφαλαίων ἐπαρκῶν, ἕως οὐ δὲ τ' ἀποκτήσωσι προσφεύγου ἐξ ἀνάγκης εἰς δάνεια καὶ τοῦτο ἐπὶ πληρωμῇ τόκων βαρέων. Μένει δὲ προστούτοις καὶ τὸ ζήτημα τῶν ἀπαιτουμένων ἄλλων προσόντων ἀπαιτεῖται πείρα, ἐπιτηδειότης, ἐπιστήμη, δραστηριότης. Ἐν συνόλῳ ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἶναι κερδοσκοπία ὡς πᾶσα ἄλλη καθ' ἣν θὰ ἐπιτύχωσιν οἱ ἱκανώτεροι, οἱ δὲ μὴ ἱκανοὶ θὰ ἀποτύχωσιν, ἀλλ' αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ἔργον φαίνεται καλόν, ἄλλως δὲν θὰ μετετρέποντο εἰς ἀμπελώνας τοσαῦτα ἐκτάσεις γῆς, ὅχι μόνον εἰς τὴν Ἡλιδα, ἀλλὰ καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος ὅπου εὐδοκίμει ἡ Κορινθιακὴ σταφίς.

Καὶ ὁμοῦ, λυπεῖσαι ἐπὶ τέλους μὴ βλέπων περισσοτέραν ποικιλίαν περὶ τὴν καλλιέργειαν, ἀφοῦ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἴδης ἀμπελώνας καὶ μόνον ἀμπελώνας. Αὐτοὺς εἶδα εἰς τὴν Αἰτωλίαν, εἰς τὴν Ζακύνθον, εἰς τὴν Ἡλιδα, αὐριον δὲ θὰ τοὺς ἴδω καὶ εἰς τὴν Ἀχαΐαν. Συλλογίζεται τις μὴ

δὲν εἶναι ἀπρονοητικὸν τὸ νὰ κρεμαζῆ (κατὰ τὴν παροίμειαν) ὅλα τὰ φορέματα εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ καρφίον, μὴ δὲν εἶνε ἐπικίνδυνον τὸ νὰ ἐξαρτᾶται ὁ πλοῦτος τῆς χώρας ἐξ ἑνὸς προϊόντος ὑποκειμένου εἰς τὴν αὐτὴν τύχην καὶ ἐκτιθεμένου εἰς τὰς αὐτὰς περιπετειάς. Τρέμει τις ἀναλογιζόμενος ὅποια δεινὰ θὰ ἐπῆρχοντο ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, ἐνέσκηπτε καὶ ἐνταῦθα ἡ συμφορὰ ἣτις δυστυχῶς ἐπέφερε τὸσαύτην καταστροφὴν εἰς τὴν Γαλιαν. Δὲν μέμφομαι τοὺς ἰδιοκτῆτας διότι ἐπιδίδονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν ταύτην, ἀφοῦ ἐπλούτησεν οὕτω ἡ χώρα, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ λάβῃ μέτρα ὅπως οὗτοι εὐρίσκωσι ὠφέλειαν εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ ἄλλων προϊόντων, διὰ τὰ ὅποια τὸ κλίμα καὶ τὸ χῶμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι οὐχ ἥτον πρόσφορα.

Διὰ τὰ ἴδια ὅποια ἀνάπτειν ἔλαβεν ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος ἐν Ἑλλάδι, παραθέτω ἀριθμούς τινας. Μὴ τρομάξῃς. Καταγράφω ὀλίγους μόνον, τοὺς σταχυολογῶ δὲ ἐκ τοῦ ἀξιολόγου ἔργου τοῦ κ. Μαν. Θ. Χαιρέτου, τοῦ βραβευθέντος ὑπὸ τῆς πρὸς ἐμφύχωσιν τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας Ἐπιτροπῆς καὶ ἀποτελοῦντος τὸν Β' τόμον τῆς ὀφειλομένης εἰς τὸν περρωτισμένον πατριωτισμὸν τοῦ κ. Ζάππα Βιβλιοθήκης. (1) Τὸ βιβλίον τοῦτο, περιλαμβάνον 540 σελίδας, πωλεῖται ἢ μᾶλλον δωρεῖται πρὸς 75 λεπτά, ὅπως διευκολυνθῆ ἢ μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν διάδοσις του.

Κατὰ τὸν κ. Χαιρέτην, πρὸ τοῦ 1821 ἡ Κορινθιακὴ σταφιδάμπελος ἐκαλλιεργεῖτο λίαν περρωτισμένως εἰς μόνας τὰς ἐπαρχίας Πατρῶν, Αἰγιαλείας καὶ Κορινθίας, ἢ δ' ἐνιαύσιος παραγωγή μύλις ἀνήρχετο εἰς ἐννέα ἢ δέκα ἑκατομμύρια ἐνετικῶν λιτρῶν. (2) Ἀμέσως μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀρχίζει ἡ ἐπέκτασις τῆς καλλιέργειας.

Συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ἰονίων νήσων, ἐκαλλιεργεῖντο κατὰ μὲν τὸ 1830 στρέμματα 38,000, παραγωγή δ' αὐτῶν ἐνιαύσιος, 19 ἑκατομμ. λιτρῶν· κατὰ δὲ τὸ 1851 στρέμματα 172,000, παραγωγή δ' ἐνιαύσιος 86,000,000. Ἀπὸ τὸ 1852 μέχρι τοῦ 1856 ἡ καλλιέργεια διερχεται περίοδον κρίσεως. Τὸ ὠίδιον προσέβαλε τὴν ἄμπελον, ἢ δὲ παραγωγή ἐξέπεσε βραχυμῆδον

(1) Καλλιέργεια τῆς Σταφιδάμπελος ὑπὸ Μ. Θ. Χαιρέτη. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Α. Κορομηλά 1883.

(2) Κατὰ τὸν Ἄγγλον Leake ἡ παραγωγή τῆς σταφίδος ἀνῆρχετο κατὰ τὸ 1805 εἰς 11,000,000 λιτρῶν ἐν Ζακύνθῳ, εἰς 7,000,000 ἐν Κεφαλληνίᾳ, εἰς 5,000,000 ἐν Πάτραις καὶ εἰς 4,000,000 εἰς τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς δὲ καὶ εἰς Μεσολόγγι καὶ Βραχῶρι, ὅπου ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἶχε τότε νεωστὶ εἰσαχθῆ. (Travels in the Morea, vol. II σελὶς 141.) Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως, ἐπιλέγει δὲ Leake, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ περιηγητοῦ Wheeler, κατὰ τὸ 1875, ἡ Κορινθιακὴ σταφιδάμπελος ἐκαλλιεργεῖτο εἰς Μεσολόγγι, ὅχι δὲ καὶ εἰς Πάτραις.

μέχρι 14,000,000 λιτρῶν κατὰ τὸ ἔτος 1854. Εὐτυχῶς ἀνεκαλύφθη ἡ θεραπεία τῆς παθῆσεως ταύτης διὰ τῆς χρήσεως τοῦ θείου, ἣτις ἐξακολουθεῖ εἰσεῖτι, μὴ ἐκλιπούσης τῆς ἀσθενείας. Τοῦτο ἐπέφερεν αὐξήσιν δαπάνης, ἀλλ' ἡ καλλιέργεια ἐσώθη, ἢ δ' ἀνάπτυξις τῆς ἐξακολουθεῖ ἐκτοτε.

Κατὰ τὸ 1860 τὰ ὑπὸ καλλιέργειαν στρέμματα ἦσαν 220,428 ἢ δὲ παραγωγή ἀνήρχετο εἰς 110,228,000 λίτρας. Κατὰ τὸ 1871 τὰ στρέμματα ἐγένοντο 346,000, ἢ δὲ παραγωγή ἀνήλθον εἰς 173,163,000 λίτρας. Κατὰ τὸ 1878 ἔχομεν στρέμματα 435,000 καὶ παραγωγήν 217,500,000 λιτρῶν.

Ἐκτοτε δὲν ἐπυξεν ἡ αὐξήσις, ἀλλὰ τοῦτο μόνον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα· εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ἡ παραγωγή μένει στάσιμος. (3) Ἐξαιρουμένων τῶν νήσων ταύτων, ἡ παραγωγή ἐτετραπλασιάσθη ἐντὸς εἴκοσι καὶ ἐπτὰ ἐτῶν ἀπὸ τοῦ 1851 ἕως τοῦ 1878, — εἰκοσαπλασιάσθη δὲ ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἐάν, — κατὰ τὸν κ. Χαιρέτην πάντοτε, — λάβῃς ὡς μέσον ὄρον τῆς πληρονομένης εἰς τοὺς καλλιεργητὰς τιμῆς τὸ ποσὸν εἴκοσι καὶ ὀκτώ ταλλήρων κατὰ χιλιάδα λιτρῶν, εὐκόλως ὑπολογίζεις τὴν σημασίαν τῆς ἐνιαυσίου παραγωγῆς τῆς σταφίδος. Τὸ πέμπτον περίπου τοῦ ὅλου προϊόντος ἐξάγεται ἐκ τοῦ λιμένας Κατακόλου. Ἴδου ἡ ἐξήγησις τοῦ πλοῦτου τῆς Ἡλίδος καὶ τοῦ Πύργου, τῆς πρωτεύουσος αὐτῆς.

Ἡ πόλις τοῦ Πύργου εἶχε δισχιλίους μόνον κατοίκους κατὰ τὸ 1800, ὅτε ὁ Rouqueville τὴν ἐπισκέφθη. Κατὰ τὸ 1825 ὁ Τεραῆμ πασῆς τὴν ἐπιρροήσῃ προτοῦ μεταφέρει τὸν στρατὸν του εἰς Μεσολόγγι. Δὲν ἐβράδυνεν ὅμως νὰ ἀναστηθῆ ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς, περιέχει δὲ ἤδη δέκα περίπου χιλιάδας ψυχάς. Ἡ πόλις, κτισθεῖσα αὐτοσχεδίως, μετὰ δυσκολίας καθυποβάλλεται ἤδη εἰς τὸ χραχθῆν κανονικὸν σχέδιον, ἀλλ' ἔσως γείνη διὰ τοῦτο ὀρσιότερα διακρῆνυσα τῶν εὐθειῶν γραμμῶν τὴν μονοτονίαν. Ὑπολείπεται ὅμως εἰσεῖτι πολὺ μέχρις οὗ διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς οὐδετερωθῆ ἢ ἐλλειψῆς ἀρχικοῦ σχεδίου. Τινὰς τῶν ἠδῶν κοσμοῦν ἀπὸ τοῦδε ὀρσικαὶ οἰκίαι, νεόδμητοι δὲ νοοὶ ἀνυψοῦν τοὺς θόλους των ἐν μέσῳ πλατειῶν ἀσχηματιστῶν εἰσεῖτι. Εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς πόλεως ἡ λεγομένη πλατεῖα τοῦ Ἐπαρχείου θὰ καταστῆ περίπατος ἐκ τῶν ὀρσιότερων, ὅταν ἰσοπεδωθῆ καὶ φυτευθῆ κατὰ τὸ γινόμενον σχέδιον. Ἡ θέα ἐκεῖθεν εἶναι λαμπρὰ. Βλέπει τις ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν εὐρεῖαν κτάφυτον πεδιάδα καὶ πέραν αὐτῆς τὴν κυανὴν Ἰόνιον θάλασσαν.

(3) Ἡ 57η ἐξαγωγή ἐν ἔτει 1884 ἀνήλθεν εἰς 240,479,000 λίτρας, εἰς ὧν 46,945,756 ἐφορτώθησαν εἰς τὸν λιμένα Κατακόλου.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΡΕΣΔΗΣ

Τὸ Ἰωάννητον

Α'

Ἐνταῦθα, καθὼς πανταχοῦ, εὐρομέν ἀρχαίους γνωρίμους, χάρις δὲ εἰς τοὺτους ἀπεκτίσαμεν καὶ νέους, ὅτινες ἀφοῦ ἐντὸς τῆς ἡμέρας μᾶς ἐδειξαν τὴν πόλιν καὶ τὰ περιχώρα, μᾶς ὠδήγησαν τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ θέατρον. Μάλιστα, Κύριε! ὑπάρχει θέατρον εἰς Πύργον. Ἀληθῶς τὸ οἰκοδόμημα εἶναι ξύλινον, δυσκόλως δὲ ἤθελέ τις εἰκάσει ἐξῶθεν τὸν προορισμὸν του, ἀλλ' οὐχ ἦτον εἶναι θέατρον περιέχον σκηνήν, πλατεῖαν, ὀρχήστραν καὶ θεωρεῖα. Ἐν συνόλῳ δὲν εἶναι ὑποδεέστερον τοῦ θεάτρου τῆς πόλεως Fontainebleau, τὸ ὅποιον ὑποδεικνύω ὡς σημεῖον συγκρίσεως. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ πλατεῖα μετεβλήθη εἰς καφενεῖον, ἐπὶ δὲ τῆς σκηνῆς ἀντὶ τραγωδίας ἢ μελοδράματος εἶδομεν θέατρον *Kafé-Amân*, ὡς ὀνομάζεται πρὸς διάκρισιν τοῦ *Kafé-sarğâr*. Ὁ δεύτερος, καθὼς γνωρίζεις ἐκπροσωπεῖ τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως· διὰ τοῦ *Kafé-amân* ἐπιστρέφομεν ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, μένομεν εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Τὸν *kafé-amân* ἀποτελεῖ μουσικὴ συναυλία τουρκικὴ με χοροὺς τουρκικοὺς ἐπίσης. Ἀρμενία εὐτραφῆς ψάλλει περιπαθῶς ἄσματα πλήρη μελαγχολίας, ἄτινα, κατὰ τὸ φαινόμενον, γοητεύουσι τὸ ἀκροατήριον, εἰ καὶ δὲν ἐννοεῖ τὰς λέξεις. Ἀλλ' ἡ ἀνατολικὴ αὐτὴ μελωδία εἶναι οἰκειότερα ἐνταῦθα τῆς παρεισάκτου ξενικῆς ἀρμονίας, καὶ ὁ ἦχος τῆς εὐρεστέῃ τὰ ὄρα τῶν Πυργίων. Τὴν ὀρχήστραν συγκροτοῦν εἰς Ἀρμενίᾳ, εἰς Βλάχος καὶ εἰς Ἑλληνας. Οἱ δύο πρῶτοι κρατοῦν βιολία, ὁ δὲ τρίτος κρούει εἶδος πολυχόρδου ὀριζοντείου. Ἐνίστε ὁ Ἀρμένιος συνοδεύει καὶ διὰ τῆς φωνῆς τὴν ψάλτριαν.

Κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν ἄσμάτων δύο νέαι, καθήμεναι ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡμικυκλικῶς παρατεταγμένου θιάσου, ἐγείρονται καὶ ἀρχίζει ὁ χορὸς. Εἶναι οὗτος χαριέστατος, ἀλλὰ καὶ σεμνοπρεπῆς. Αἱ δύο χορεύτριαι με τὰς πλατεῖας των βράκας, τοὺς χρυσοκεντήτους χιτῶνας καὶ τὰ χρυσοθύσανα κόκκινα φεσά των, με κρόταλα εἰς τὰς παλάμας, κινουῦνται ἐρρυθμῶς, διώκονται, συνεννοῦνται, χωρίζονται καὶ οὕτως ἐφεξῆς, ἐνῶ οἱ τρεῖς μουσικοὶ συνοδεύουσι διὰ τῶν ὀργάνων των τὴν ὀρχησιν. Οἱ θεαταὶ παρακολουθοῦν τὰς κινήσεις των μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ πολλῆς εὐπρεπείας. Ἐπειτα, αἱ χορεύτριαι περιέρχονται τὴν πλατεῖαν με τὸν δίσκον εἰς χεῖρας, συναζοῦν ὀλίγα νομίματα, ἀκούουν ἐπαίνους, προσδέχονται μειδιήματα, ἀλλ' οὐδὲν περιπλέον. Δὲν φέρουν καὶ εἰς τὰ θεωρεῖα τὸν δίσκον, τοῦτο δὲ εἶναι μέτρον προφυλάξεως ἄξιον παντὸς ἐπαίνου.

Δὲν ἐπεριμένειναι τὸ τέλος τῆς συναυλίας διὰ ν' ἀναχωρήσωμεν ἐκ τοῦ θεάτρου, καθόσον δὲν περισσεύουν ὥραι πολλὰ πρὸς ἀνάπαυσιν. Αὐριοὶ ἀναχωροῦμεν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.

Ἐπεται συνέχεια.

Δ. ΒΙΚΕΛΛΑΣ

Ἐπὶ τὸ κοινὸν τοῦτο ὄνομα περιλαμβάνονται πάντα τὰ ἱστορικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ κειμήλια, ὅσα ἡ μέριμνα τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τῆς Σαξονίας συνεκέντρωσεν ἐν τῷ παρὰ τὸν Ἐλθον μεγαλοπρεπεῖ μεγάρῳ. Ὡς ἐκ τοῦ εἶδους δ' αὐτῶν τὰ κειμήλια ταῦτα ἀποτελοῦσι τρεῖς μεγάλας ἀνεξαρτήτους συλλογὰς: τὴν Στοὰν τῶν Ὀπλων, τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον καὶ τὸ Μουσεῖον τῆς Πορσελάνης.

Ὁ προορισμὸς τοῦ οἰκοδομήματος, ὅπερ νῦν πρὸ τινῶν ἐτῶν μετεποιήθη εἰς μουσεῖον, ἐν ἀρχῇ ἦν πολλῶν διάφορος. Τὸ μέγαρον ἀριθμεῖ ἡλικίαν τριῶν ἑκατονταετηρίδων μείον ἐνός ἔτους, ἐκτίσθη δὲ ἐπὶ τοῦ Ἐκλέκτορος Χριστιανοῦ Α' ἐνα περιλάβῃ τοὺς σταύλους αὐτοῦ. Τὰ χρονικὰ ἀναφέρουσιν ὡς ἐκ περισσοῦ ὅτι [πρὸς ἀνιδρυσιν δισχιλίοι ἐργάται κατηνάλωσαν ἐνός ἔτους ἀκαταπόνητον ἐργασίαν, καὶ πρὸς διακόσμησιν αὐτοῦ εἰργάσθησαν τεχνῖται παντὸς κλάδου ἐπὶ ἐβδομάδας ἐξ καὶ ἐγδοήκοντα καὶ διακοσίας. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι τὴν σήμερον, μεθ' ὅλας τὰς στατιστικὰς ταύτας πιστοποιήσεις περὶ τῆς παλαιᾶς τῆς λαμπρότητος, τῆ οἰκοδομῆς οὐδὲν ὑπελείφθη τὸ θέλον τοὺς ὀφθαλμούς, τοῦναντίον δὲ ἡ ἐκ τοῦ χρόνου γεγηρακυῖα ἐπίχρωσις τῶν τοίχων τῆς, τὰ σκιερὰ καὶ κάθυγρα προαυλίας τῆς, αἱ θολωταὶ εἴσοδοι, ὅλα ταῦτα προστιθέμενα εἰς τὸ βαρὺ καὶ σοβαρὸν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, παρέχουσιν εἰς τὸν ξένον ἐπισκέπτην ἐντύπωσιν οὐχὶ εὐχάριστον καὶ μεταδίδουσιν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐπὶ στιγμὴν τὴν ἄρρητον ἐκείνην δυσθυμίαν καὶ μελαγχολίαν ἣν ἀισθανόμεθα πάντοτε πρὸ τοῦ πενήμιου ἐκείνου φάσματος τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπερ καλεῖται Παρελθόν. Τίς δὲν ἐστέναξεν μετὰ πόνου διερχόμενος ὑπὸ τὰ ἔρημα παλάτια τῆς πεπτωκυίας Βενετίας καὶ τίς δὲν ἠσθάνθη τὸ ῥίγος τοῦ θανάτου διατρέχον τὰ μέλη του ἐντὸς τῆς μαρμαρίνης σιωπῆς τοῦ Παρθενῶνος; . . .

Ἐν τῷ Ἰωαννίτῳ τῆς Δρέσδης τὴν πρώτην ταύτην ἐντύπωσιν τῆς παλαιᾶς οἰκοδομῆς ἐνίσχυει καὶ τῶν περιεχομένων ἐν μέρει ἡ θέα καὶ ἡ μελέτη. Ἀνελθὼν τὴν πλατεῖαν λιθίνην κλίμακα φθάνω μέχρι τοῦ τρίτου ὀρόφου, ἐν ᾧ τὸ Μουσεῖον τῆς Πορσελάνης. Ἐκ τῶν προτέρων ὑποθέτω ὅτι δὲν θὰ καταναλώσω πολλὴν ὥραν θεώμενος σκευὴ καὶ ἀγγεῖα κάμνω λοιπὸν ἐκ τῶν ἄνω τὴν ἀρχὴν ἐπιφυλασσόμενος εἶτα νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὴν μελέτην τῆς Στοᾶς τῶν ὀπλων καὶ τοῦ Ἱστορικοῦ Μουσεῖου ἰδίᾳ, ἄτινα περιλαμβάνονται ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ.

Ἐισερχόμενος εἰς τὴν πρώτην ἀπέραντον αἰ-

θουσαν εύρίσκομαι αϊφνης εν πλήρη ούρανῷ Κράτει. Ἀπό ἄκρου εἰς ἄκρου βασιλεύει ἡ Σινική πορσελάνη εν ὄλῃ αὐτῆς τῇ ἀποστιλβούσῃ ποικιλίᾳ: ἀπό τῶν εὐτελεστάτων καὶ ἀπαραιτήτων πινακίων τῆς καθημερινῆς χρήσεως μέχρι τῶν βαρυτιμοτάτων ἀνοδοχείων ἡγεμονικῶν αἰθουσῶν. Καὶ τῶν μὲν κοινῶν σκευῶν τό τε σχῆμα καὶ ὁ χρωματισμός οὐδεμίαν παρέχουσι τέρψιν εἰς τὴν ὄρασιν τὸ σχῆμα εἶνε ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλοῦστατον καὶ μὴ ἀπαιτοῦν κατανάλωσιν ἐργασίας πρὸς παραγωγὴν αὐτοῦ καὶ ἡ βαφὴ κυανόλευκος καὶ μόνον κυανόλευκος. Τινὰ ὅμως τῶν ἀγγείων τούτων τῶν κυανοδαρῶν εἶνε τόσης χωρητικότητος, ὥστε παιδίον δωδεκαετῆς ἀνέτως δύναται νὰ κρυβῆ ἐντὸς αὐτῶν. Ἀπερίγραπτος δὲ εἶνε ἀπ' ἐτέρου τῶν πολυτελῶν σκευῶν ἡ ποικιλία καὶ ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ ὡς πρὸς τὸν χρωματισμόν, ἀναλόγων πρὸς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν δι' ὃν ἕκαστον προῶρισται.

Ἐπιπλέον ἐκεῖ καὶ κύπελλα τείου ἄξια νὰ κενωθῶσι μόνον ἀπὸ χεῖλη Μανδαρίνου, καὶ πινακία προωρισμένα νὰ δεχθῶσι ἐν ἑαυτοῖς μόνον χελιδόνων φωλεάς, καὶ μυροδόχοι παντοειδεῖς, ὧν τινες μικροσκοπικώταται, ἀρωματίσασαι διὰ τῶν μύρων τῶν τὰς χαριστάτας τῶν δεσποινίδων τῆς Σινικῆς αὐτοκρατορίας. Πολλὰ ὅμως ἐκ τῶν ἐπιτραπεζίων σκευῶν παραγγελλέντα ἐπὶ τούτῳ εἰς σινικὰ ἐργοστάσια φέρουσιν ἐν ἀντιθέσει κεχαραγμένα τὰ βασιλικά σήματα εὐρωπαϊῶν ἡγεμόνων.

Ἐντὸς ἰδίου ὑλοφράκτου ἐρμαρίου ἀνάκειται μουτεῖον ὀλόκληρον ζωολογικὸν ἐκ πορσελάνης. Ἀλλ' οἱ Σινικὲς καλλιτέχναι μὴ ἀρκεσθέντες νὰ φιλοτεχνήσωσιν ὡς οἷόν τε πιστὰ ὁμοιώματα πραγματικῶν ζώων, ἐτροποποίησαν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τὰ διάφορα πλάσματα τῆς δημιουργίας καὶ παρήγαγον διὰ τῆς ἀγγειοπλαστικῆς τῶν δεινότητος ὄντα ἀνατρέποντα ὅλους τοὺς ταξινομικούς κανόνες τῆς ζωολογίας καὶ δυνάμενα νὰ συγχύσωσι τὸν νοῦν τοῦ δεινοτέρου φυσιοδίφου.

Οὐδὲ καιρὸν εἶχον οὐδ' ὄρεξιν νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὴν μελέτην τῆς σινικῆς κοσμηματογραφίας, τῆς τὸσφ θαυμαστῆς ἰδίᾳ διὰ τὴν γλυκύτητα καὶ ἁρμονίαν τῶν χρωμάτων καὶ κατορθούσης διὰ τούτου εἰς μὲν τὴν ὄρασιν οὐδένα κόπον νὰ παρέξῃ, ἀλλ' ἤρεμον μάλιστα καὶ θαυκαλητικὴν ἀπόλαυσιν, ν' ἀποτιπῶται δὲ καὶ ἐν τῇ ἀναμνήσει τοῦ θεατοῦ ἀνεξαλείπτως ἀποτελοῦσα πολυχρωμον ἅμα καὶ σκιερὸν καλειδοσκοπίον.

Ναί! Ὅσφ δὴποτε καὶ ἂν ἦνε ὑπερτέρα ἀσυγκρίτως κοί ἐπὶ πᾶσιν ἡ Εὐρωπαϊκὴ τέχνη τῆς ἀσιατικῆς, δὲν ἠδυνήθη ὅμως ἐτι νὰ εὕρῃ τὸ μυστήριον τοῦ ἀσιατικοῦ χρωματισμοῦ, οὐτινος περιφανῆ δείγματα ἐστήσαν ἐκτὸς τῶν σινικῶν καὶ ἰαπωνικῶν σκευῶν οἱ ἀπαράμιλλοι τουρκικοὶ τάπητες καὶ τὰ πασίγνωστα λαχούρια τῆς Ἰνδίας.

Ἐν τῷ Μουσεῖῳ δὲ τούτῳ εἶνε εὐκολωτάτη ἡ σύγκρισις. Μεταβαίνων τις ἐκ τῆς Σινικῆς συλλογῆς εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν, ἣν ἀποτελοῦσιν ἰδίως πορσελάναι τῆς Σαξονίας, εὐθὺς αἰσθάνεται τὴν διαφορὰν. Ἡ ὄρασις ἤτις μέχρι τοῦδε οὐδόλως ἐκοπία, ἀρχίζει ἤδη νὰ θαμβῶνται καὶ νὰ πάσχη ἐκ τῆς ἐντάσεως καὶ τῆς παρατοίας τῶν χρωμάτων. Καὶ ὅμως τὰ σαξονικὰ σκευῆ, ὧν τὰ πλεῖστα προέρχονται ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Δρέσδην ὀνομαστοῦ Μάισεν, εἶνε περικαλλέστατα. Ἐξέχουσι μεταξὺ αὐτῶν συμπλέγματα θρησκευτικῶν ὑποθέσεων λευκὰ πάλλευκα, ὡς ἐκ μαρμαροῦ γεγλυμένα καὶ ἄλλα παλαιότερα ἀγαλμάτια ἐκ κεραμοχρόου πορσελάνης. Ἐτερεὶ πολυχρώμα συμπλέγματα παριστώσι σκηνας ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας: τὴν Ἀναδομένην Ἀφροδίτην τὸν Ποσειδῶνα ἐλαύνοντα τὸ ἄρμα τοῦ ἐπὶ τῶν κυμάτων, καὶ τὰ παραπλήσια κοινὰ ὄλων τῶν κλάδων τῆς καλλιτεχνίας θέματα.

Μεταξὺ τῶν μικροτέρων συμπλεγμάτων προσελκύουσιν ἰδίως τὸ βλέμμα μου τρεῖς Ἐρωτες χαριέστατοι. Τούτων ὁ εἰς κρατεῖ ὀπίσκον σκοποβόλης, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὀπίσκου φαίνεται ἐξωγραφημένη καρδιά. Πολλοὶ ἔβαλον κατὰ τοῦ σκοποῦ ἀνεπιτυχῶς διότι τέσσαρες σφαῖραι διετρύπησαν τὸ λευκὸν τοῦ δίσκου μέρος, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἐπ' αὐτοῦ μικραὶ ὀπαί: μία βολὴ ἐπλησίασεν, ἤγγισε σχεδὸν τὴν ἄκραν τῆς καρδίας καὶ ἐτέρα βολὴ ἡ μόνη ἐπιτυχῆς διεπέρασεν αὐτὴν ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον. Δεινότατος θὰ ἦτο ὁ σκοπευτής! Ὁ δεῦτερος Ἐρωτιδεὺς κρατῶν ἐν χερσὶ ξύλινον σφιγκτήρα ἐπιπλοποιοῦ συσφίγγει ἐντὸς αὐτοῦ ζεύγος καρδιῶν, ἐνῷ ὁ τρίτος κλαίον καὶ ὀδυρόμενος μάτην προσπαθεῖ νὰ συγκολλήσῃ τὰ τεμάχια πτωχῆς καρδίας τεμημένῃς εἰς δύο.

Ἐν τῇ αὐτῇ παμμεγέθει αἰθούσῃ περιέχονται ἐθνολογικῶς καὶ κατὰ τμήματα αἱ λαμπραὶ πορσελάναι τῆς Ἰαπωνίας κατέχουσαι μέγαν χώρον, αἱ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Σουηδίας, ἐν δὲ τῷ πέρατι αὐτῆς Φαγεντιανὰ σκευῆ καὶ Δανικὰ ἀγαλμάτια ἐξ ὀπτιῆς γῆς. Ἡ συγκριτικὴ ἐξέτασις τῶν διαφορῶν τούτων ἐξόχων προϊόντων τῆς ἀγγειοπλαστικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ διάφορα ἔθνη, ἐξ ὧν προέρχονται δὲν εἶνε βεβιαῖως ἔργον οὔτε τῆς στιγμῆς, οὔτε τοῦ τυχόντος ἐπισκέπτου, οὐδ' εἶνε εὐχάριστος ἢ ἐπὶ μακρὸν ἐνασχόλησις μετὰ πινακίων. . . . ὅταν μάλιστα ταῦτα εἶνε κινὰ. Ἐρριψα λοιπὸν τελευταῖον βλέμμα πρὸς τὰ δεκαπεντακισχίλια ἐκεῖνα λάμποντα τεμάχια, διὰ τὰ ὁποῖα εἰργάσθησαν ἴσως πλέον ἢ ἰσάριθμοι χεῖρες, καὶ τὰ ὁποῖα εἰς κλονισμόν ἠδύναντο νὰ μεταβάλλῃ εἰς ἄμορφα συντρίμματα καὶ κατῆλθον εἰς τὴν Στοᾶν τῶν ὄπλων.

Ὅποια ἀντίθεσις ἐκπληκτικὴ! Μετὰ τὴν βασιλείαν τῆς πορσελάνης ἡ βασιλεία τοῦ σιδήρου ἐκεῖ ἡ εἰρήνη ἐν ὄλῃ τῇ μαλθακότητι αὐτῆς, ἐδῶ

ὁ πόλεμος ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ ἀγρία καὶ ἀρρενωπῇ μεγαλειότητι. Πᾶν ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τριῶν αἰῶνων ἐφεύρεν ἵνα ἀσφαλέστερον καὶ ταχύτερον κατακτείνῃ τὸν αἶλον ἀπ' ἐνός, ἀμύνεται δ' αὐτὸς ἀπ' ἐτέρου κατ' ἀλλοτρίας προσβολῆς, ὑπάρχει κατατεθειμένον ἐν τῇ πλουσίᾳ ταύτῃ ὀπλοθήκῃ. Διὰ τοὺς εἰδικῶς ἀσχολουμένους περὶ τὴν τέχνην τοῦ πολέμου ἡ Στοᾶ τῆς Δρέσδης εἶνε ἐξαίρετον μελετητήριον τῆς ἱστορίας τῆς ὀπλοποιητικῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν φιλειρηνικώτατον ἐπισκέπτην ἢ πρὸ τῶν μυρίων ἐκεῖνων παντοειδῶν ὄπλων παρέλασις εἶνε διατριβὴ ἐκ τῶν μάλιστα εὐχαρίστων. "Ἐνθεν καὶ ἔνθεν καὶ" ὄλον τὸ μῆκος εἰσὶν ἀνηρτημένα καὶ ὁμάδας ἐν ἰδίαις ὀπλοθήκαις χρονολογικῶς τεταγμέναις τὰ τουφέκια καὶ τὰ πιστόλια ὄλων τῶν μεγεθῶν, ὄλων τῶν σχημάτων καὶ ὄλων τῶν συστημάτων ἀπὸ τῆς 16ῆς ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς σήμερον. Τὴν προσοχὴν μου ἰδίᾳ προσελκύουσιν τὰ ἀντολιὰ ὄπλα τῆς 18—19 ἑκατονταετηρίδος, ἐν οἷς ἀναγνώριζω μετὰ συγκινήσεως καὶ ὄλα ἐκεῖνα τὰ εἶδη τῶν καρσοφυλλίων, σισανέδων καὶ λοιπῶν ὄπλων, δι' ὧν οἱ πατέρες μας ἠγωνίσθησαν καὶ ἠλευθέρωσαν τὴν Ἑλλάδα.

Πλεῖστα μεταξὺ τῶν παλαιῶν τουφεκίων εἶνε θαυμαστά διὰ τὸ ὑπέμετρον μῆκος αὐτῶν, ἔτερα διὰ τὸ πάχος τῆς σιδηρᾶς κάννης, ἣν χαλύβδινοι μόνον βραχίονες θὰ ἠδύναντο νὰ προτείνωσιν ἐπὶ σκοπὸν. Δύναται τις δὲ ἀκόπως καὶ διὰ μικρᾶς παρατηρήσεως νὰ παρακολουθήσῃ βαθμῶδ' ἀπὸ τῶν δειγμάτων τῆς παλαιότητας ὀπλοποιητικῆς τέχνης ἀρχόμενος, τὴν πρόοδον καὶ τελειοποίησιν αὐτῆς. Παραδοξότατα ἐν ἄλλοις φαίνονται τὰ μετὰ πυρίτου λίθου ἐκεῖνα ὄπλα, ὧν ἡ σφύρα ὀρθοῦσαι καὶ πίπτει κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν, ἤτοι οὐχὶ ἐκ τοῦ κοντακίου πρὸς τὴν κάννην, ἀλλ' ἐκ τῆς κάννης πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ πυροβολητοῦ.

Ἐν ἰδίαις ὑλοφράκτοις θήκαις κατατεθειμένα ἐν τῷ μέσῳ καὶ κατὰ μῆκος τῆς Στοᾶς λάμπουσι τὰ πολυτελῆ ὄπλα, ἐν οἷς καὶ θηρευτικὰ δίκανα, ἀριστουργήματα ξυλογλυπτικῆς καὶ χρυσογλυπτικῆς, κινούντα τὸν φθόνον κ' ἐμοῦ ἐτι τοῦ ἀπειροτάτου τῶν κυνηγῶν. Καὶ μικρὰ τηλεβόλα νέων συστημάτων, ὧν οἱ κιλλίβαντες ἐκ κέδρου ἀργυροτεύκτου, καὶ ζεύγη βαρυτίμων πιστολίων καὶ πολυκροτα ζηλευτά, ὧν τινὰ μικρότατα, ὡς ἂν ἦσαν πρὸς ἐξόπλισιν τῶν Διλιπουτιῶν παρηγγελμένα, πάντα ταῦτα ὑπὸ ὑέλου ἐν ἀπαράμιλλῳ εὐπρεπέῳ τεταγμένα γοητεύουσι καὶ θαμβοῦσι τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ θεατοῦ.

Εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ἐρμαρίων διαστήματα πυραμίδες ὄπλων συμπληροῦσι τὸν κόσμον τῆς πολεμικῆς Στοᾶς. Αἱ πυραμίδες αὗται ἀποτελοῦνται ἐξ ὄπλων πάντων ὀπισθογεμῶν καὶ περιστρώφων καὶ πολυβόλων ὄλα τὰ νεώτατα συστήματα

πρόκεινται ἐκεῖ οὕτω προαίρωις τεθειμένα εἰς συγκριτικὴν μελέτην καὶ ἐξέτασιν. Καὶ πολλὰ ἐφευρέσεις μὴ ἐπιδοκιμασθεῖσαι ἐν τῇ χρήσει αὐτῶν, καὶ πολλὰ κακότεχνοι ἀπόπειραι, ὄλα ὄλα ὑπάρχουσιν ἐκεῖ. Εἰς συμπέρασμα δὲ καὶ ὡς ἀπάνθισμα ἐκ πάντων τῶν περιεχομένων, ἐντὸς κωνοῦ δού: ὑλοσκεποῦς ἐρμαρίου ἐκτίθεται πλήρης συλλογὴ σφαιρῶν, σφαιροῖδιων, γόνδρων, καφυλλίων, πυριτολίθων καὶ φυσιογγίων. Τὰ διάφορα ταῦτα πολεμικὰ ὑλικά ἀνήκουσιν εἰς τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἐν τῇ Στοᾷ ὄπλων.

Κατέτριψα τόσον χρόνον ἐν τῇ ἀπλῇ τῶν ὄπλων ἐπιθεωρήσει ὥστε ἢ πρὸς ἐπίσκεψιν ὀρισμένην ὥρα εἶχε παρελθῆ ἐντελῶς, ἤμην δ' ἄλλως τὸσφ ἀπηυδῆκως, ἐκ τῆς τριώρου ταύτης, ἀκόπου κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐργασίας, ὥστε δὲν θὰ μοι ἦτο δυνατόν καὶ πάλιν νὰ ἴδω αὐθημερὸν καὶ τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον ἀνέβαλον λοιπὸν τοῦτο εἰς τὴν ἐπομένην καὶ ἀπῆλθον. Καθ' ὁδὸν ἐνῷ τὰ νέφη μ' ἔρριον διὰ τῶν θαυμάτων τῶν, ἐκ τῆς Στοᾶς τῶν ὄπλων ἐντυπώσεις ζωηραὶ ἀνεκκλούοντο ἐν τῷ λογισμῷ μου. Ἐπὶ τὰς ἐντυπώσεις δ' ἐκεῖνας καὶ τὰς σκέψεις, αἵτινες ἐγεννήθησαν ἐξ αὐτῶν, ἔγραψα τότε τοὺς ἐξῆς στίχους οὗς ἄλλως βεβιαῖως δὲν θὰ ἔγραφον καὶ διὰ τοῦτο παρτίθημι αὐτοὺς ἐνταῦθα, ὡς εἰς τὴν μᾶλλον ἀρμοζούσαν θέσιν.

Τὸ Τουφέκι

Τὸ βροντερό σου τῆνομα, καὶ αὐτ' ἠθωριά σου μόνη Πάστράφει ὄσαν φεγγεόλια κλεμμένα ἀπύνα ἀστέρι Δίνου καρδιά ὄτὸν ἄκαρδο, καὶ ζιπλοδυναμάνει

Τὸ δειλισμένο χέρι.

Φίδι χρυσό, ποῦ θρέψασαι μὲ βόλια καὶ μπαρούτη, Μπρός ὄτους τυράννους σέρνεσαι κ' ἀκοίμητο [σφουρίζεις]

Φλόγα ἐρνάει τὸ στόμα σου καὶ μὲ τὴ φλόγα τούτη Τὴ ἄλευθριά χαρίζεις.

Μεσ' ὄτου πολέμου τὴ φωτιά μὲ σένα ἀρματωμένοι ὄλοι τὸν θάνατο κρατοῦν καὶ γίνοντ' ὄλοι ἴσοι, Κ' ἔχουσε κ' ἴσα τὴν τιμὴ: κ' ὄποιος μὲ σὲ πεθαίνει Κι' ὄποιος μὲ σένα ζήσῃ.

Κι' ἂν κάποτε ἄγριος φοιᾶς τὰ χεῖλη σου χεῖ βρέξι 'Σ τὸ αἶμ' ἀθῶας ἀρετῆς—δίκη του ἢ ἀτιμία!... Ἐσὺ στεφάνι δάφνιο φορεῖς ποῦ σου χεῖ πλέξι 'Αθάνατ' Ἱστορία.

Χάρο καὶ κοσμοχαλαστή σὲ λέν, σὲ κράζουν ὄλοι Οἱ δειλισμένοι κ' οἱ μωροὶ, χωρὶς νὰ συλλογιῶνται. Ἀπὸ τὴν καθεμιά ζωῆ, ποῦ παίρνεις μὲ τὸ βόλι, Πόσοις ζωας γεννιῶνται.

ΟΙ ΔΙΑΤΟΝΤΕΣ

Τὴν κατὰ πτωσιν τῶν διαττόντων, ἧτις συνέβη τῇ 15 τοῦ παρελθόντος μηνὸς προεῖδον ἐγκαίρως καὶ ἀκριβῶς ὑπελόγησαν οἱ ἀστρονόμοι, ἀποδόντες αὐτὴν εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ κομήτου τοῦ Βιέλα. Ὁ ἐν Βερολίῳ ἀστρονόμος κ. Ζέγκερ ἔγραψε περὶ τούτου ὀλίγας ἡμέρας πρὶν ἐν τῇ Ἐφημερίδι τοῦ Βὸς τὰ ἐπόμενα:

«Ὁ κομήτης τοῦ Βιέλα εἶναι ὁ περιεργότατος καὶ θαυμασιώτατος τῶν κομητῶν. Ἀνακαλυφθεὶς τῷ 1826 ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ ἀξιωματικοῦ Βιέλα ἀνεγνωρίσθη ὅτι εἶναι περιοδικὸς κομήτης, συμπληρῶν τὴν περίοδον αὐτοῦ εἰς 6 ἔτη καὶ ὀκτὼ μῆνας δι' ἀκριβῶν δὲ ὑπολογισμῶν ἀπεδείχθη, ὅτι εἶχε φανῆ καὶ προηγουμένως ἐν ἔτεσι 1772 καὶ 1806. Τῷ 1845—1846 παρετήρησαν οἱ ἀστρονόμοι τὸ παραδοξότατον φαινόμενον τοῦ διαχασμοῦ τοῦ κομήτου ἐκείνου. Μέχρι τῆς 24 Δεκεμβρίου 1845 (ν.) ἐφαίνετο ὡς εἰς κομήτης, ἕνα ἔχων πυρῆνα καὶ μίαν κόμην, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς 29 Δεκεμβρίου ἐφάνη διπλοῦς. Ἐκότερον τῶν μερῶν αὐτοῦ εἶχεν ἴδιον πυρῆνα καὶ ἴδιαν κόμην, συνηνοῦντο δ' ἐν ἀρχῇ ἀμφοτέρω τὰ τμήματα διὰ νεφελῶδων ῥάβδων, ὡς διὰ γεφύρας. Βαθμηδὸν ὁμοῦς ἐξηφανίζετο ἡ σύνδεσις αὐτῶν καὶ ὅτε τῷ 1852 ἐπανεφάνησαν ἀπειχόν ἀλλήλων περὶ τὰ 350000 μίλλια. Ἐκότες ἀμφοτέρω τὰ τμήματα ἐξηφανίσθησαν. Ἄλλ' ἡ λαμπρὰ κατὰ πτωσιν διαττόντων ἀστέρων, ἡ συμβᾶσα τῇ 15/27 Νοεμβρίου 1872, ἀπέδειξεν ὅτι ὁ κομήτης εἰ καὶ ἀόρατος καταστάς, δὲν εἶχεν ὁμοῦς ἐξαφανισθῆ. Ἡ ἀφετηρία τῆς καταπτώσεως τῶν διαττόντων, τῆς προσελθούσης ἐκ τοῦ κομήτου τοῦ Βιέλα τῷ 1872, ἦτο ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Ἀνδρομέδας. Ἀνεξήγητον ἐφάνη, ὅτι ἀφετηρία ἦτο ὁ ἀστερισμὸς ἐκεῖνος, ἐν ᾧ κατὰ τοὺς ἀκριβεστάτους ὑπολογισμοὺς προέκυπτεν ὅτι διὰ τοῦ χώρου ἐκείνου θὰ διήρχετο ὁ κομήτης τοῦ Βιέλα τρεῖς ὄλου μῆνας πρὸ τῆς 15/27 Νοεμβρίου. Εἰκάζεται δὲ, ὅτι ἦτο κεχωρισμένον μέρος τοῦ κομήτου, ὁ ὁποῖος πιθανῶς πολλάκις κατετμήθη, ὡς ἐδιγάρθη τελευταῖον τῷ 1845. Τῇ 15/27 Νοεμβρίου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, συμπληρουμένων 13 ἐτῶν ἀπὸ τῆς καταπτώσεως τῶν διαττόντων τοῦ 1872, ἡ γῆ εἰσέρχεται εἰς τὴν τροχίαν τοῦ κομήτου Βιέλα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περίοδος αὐτοῦ εἶναι νῦν πιθανῶς 6 ἐτῶν καὶ 7¹/₂ μηνῶν, τὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ κομήτου, ἐξ οὗ προήλθεν ἡ κατὰ πτωσιν τῶν διαττόντων τοῦ 1872, θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν αὐτὸν χώρον μετὰ 13 ἔτη καὶ 3 μῆνας περίπου. Ὅθεν τῇ 15/27 Νοεμβρίου δὲν θὰ συναντήσῃ αὐτὸ ἡ γῆ. Εἶναι ὁμοῦς δυνατόν νὰ συναντηθῇ ἡ γῆ μετὰ τοῦ κυρίου σώματος τοῦ κομήτου ἂν δὲ συμβῇ τοῦτο, θὰ ἴδωμεν ἴσως κατὰ πτωσιν διαττόντων πολλῶν πυκνοτέρων καὶ λαμπροτέρων τῆς τοῦ 1872.»

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Μελέτῃ περὶ τῆς Πυθαγορείου διαίτης ὁ Γάλλος ἱατρός Πιδίων, συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς φυτοφαγίας, ἀναφέρει πολλὰ παραδείγματα ἀνθρώπων ἀποχειροβίων, τριζομένων λιτῶς διὰ φυτικῶν τροφῶν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐργάζαι ἔτρωγον μόνον κρίμμου, πέπονας, φοίνικας, φακὰς καὶ ἀραβόσιτον, συνήθως ὡμὰ· οὕτω δὲ δικιτώμενοι ἦσαν ὑγιέστατοι, καίτοι κατεπόνου ἀδιαλείπτως τοὺς μυῶνας αὐτῶν δι' ὑπερβολικῆς ἐργασίας. Οἱ μεταλλευταὶ τῆς Χιλῆς μόνην τροφήν ἔχουσιν ὄσπρια καὶ ὁμοῦς ἀνέρχονται δωδεκάκις καθ' ἡμέραν κἀθετον ἀναθάβραν, ἔχουσιν μῆκος 65 μέτρων, φέροντες ἐπ' ὤμων φορτίον 100 χιλιogramμων. Οἱ ἀχθοφόροι τῆς Σμύρνης τρώγουσι συνήθως ὄσπρια καὶ μέλανα ἄρτον, καίτοι ἡ ἐργασία τῶν εἶναι κοπιωδεστάτη. Οἱ ἀχθοφόροι, οἱ λεμβοῦχοι, οἱ ὑδροφόροι ἐν Κωνσταντινουπόλει τρώγουσι μόνον ἄρτον, σικυρῶς, σῦκα καὶ ἄλλους καρπούς· πίνουσι δὲ μόνον ὕδωρ, καὶ ὁμοῦς ἡ ρώμη αὐτῶν εἶναι παρομιώδης. Ὁ Νορβηγὸς χωρικός εἶναι λιτοδίαιτος· ἐμοῖως καὶ ὁ Ῥώσος, ὅστις εἰ καὶ τρέφεται δι' ὄσπρια καὶ μίση λίτρας ἄρτου καὶ ἑκάστην, ἐργάζεται δεκάκις καὶ ἐνίοτε δεκακιῶν ὥρας καθ' ἡμέραν. Οἱ κατοικοῦντες τὰ Ἰμαλάια ὄρη μόνον τροφήν ἔχουσιν ὄριζαν, εἶναι δὲ ῥωμαλεώτατοι· ἐπίσης καὶ οἱ Τατσοὶ τῆς Γαλικίας, οἵτινες τρώγουσι συνήθως χυλὸν κριθίνον καὶ πίνουσι μόνον ὕδωρ. Ὅθεν ἐκ τούτων συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ λιτὴ διαίτα οὐδαμῶς κωλύει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὴν 15 Ὀκτωβρίου π.μ. ἐν Λιβόρνῳ ἔπεσε βροχὴ πληθῶς. Τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας ταύτης, ἀφοῦ ἔπνευσε πρῶτον θερμὸς σιρόκος, ὑψώθη ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμοσφαιρας, ὁ δὲ οὐρανὸς ἔλαβε χροῶμα μολύβδινον, ἐνῶ μετὰ τὴν μεσημέριαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἶχε χροῶμα ἐρυθροκίτρινον. Αἰφνης ἐπῆλθε βροχὴ καταγιδώδης, συγχρόνως δὲ ἔπιπτε καὶ ὕγρον τι κίτρινον. Αἱ ὁδοὶ μετεβλήθησαν εἰς ποτιμούς κίτρινους, τὰ δὲ πρὸς συναγωγὴν τοῦ ὕδατος· ἐκτεθέντα ἀγγεῖα ἐπληρώθησαν πληρομυγῶς ὕδατος. Τὸ καθίζημα τῶν ὕδατων τούτων ἐξετασθὲν μικροσκοπικῶς ἐν Κολωνίᾳ τῆς Πρωσσίας ἔδειξεν ὅτι εἶχεν ὅλως ἀλλοίαν σύστασιν τοῦ πίπτοντος ἐν Παλιέρμῳ ἐπίσης μετὰ τῆς βροχῆς, ὅπερ κατεδείχθη ὅτι πηγάζει ἀπὸ τῆς ἐρήμου Σαχάρας. Ἡ κόκκις ἀρχὴ τοῦ Λιβόρνου ἡ καταπεσοῦσα ἐν εἶδει πηλοῦ μετὰ τῆς βροχῆς δὲν προέρχεται ἀπὸ τῆς Σαχάρας, ἀλλ' ἂν πιθανῶς ἀπὸ τῶν ἠραιστειῶν τῶν πρὸς νότον τῆς Ἰταλίας κειμένων.

Ἡ κυρία Π. πρὸς τὸν μικρὸν τῆς ἐν συλλαμβάνει περίφοδον:

- Πάλι γλυκὸ θὰ ἔκλεψες ἀπὸ τὸ ντουλάπι.
- Ὅχι, μαμά, δὲν ἔκανα τίποτε.
- Τὸ βλέπω γραμμμένο 'σ τὰ μάτια σου.
- Θὰ εἶνε, μαμά, ἀπὸ χθὲς γραμμμένο, καὶ δὲν ἐσοῦτ' ἔτι.